Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 127 | ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ 1884 (Ն. Տ.) 16 ՅՈՒՆԻՍ | 22 ՇԱՊԱՆ 1301

ՊԱՅՄԱՆՔ
Յայտարարութեանց տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ. երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակ համաձայնութեամբ կ'ըլլայ:
Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
«Արեւելք» օրագրոյն
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան:
درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده {ارەولك}
غزته‌سی اداره‌سنه
40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	տարեկան	ղրշ.	արծաթ	200
»	»	վեցամսեայ	»	»	100
»	»	եռամսեայ	»	»	50
»	»	ամսական	»	»	20
»	»	հատով	»	»	1
Գաւառաց	համար	տարեկան	»	»	240
»	»	վեցամսեայ	»	»	120
»	»	եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	տարեկան	ֆրանք		56
»	»	վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրոց նամակատան ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Ֆրանսայի հետ Չինաստանի միջեւ վերջերս ծագած կնճիռն, որ քիչ մնաց պատերազմի պատճառ պիտի լինէր, Եւրոպացւոց ուշադրութիւնը նորէն հրաւիրեց Չինու Կայսրութեան վրայ, որ շատ ուսեալ անձերու համար իսկ դեռ անծանօթ և անհասկնալի երկիր մ'է և կը մնայ:

Այս պարագայէն օգուտ քաղելով, Բարիզի չինական դեսպանատան զինուորական կցորդ Չէնկ-Քի-Թօնկ գնդապետը Revue des Deux Mondes հանդիսին մէջ յօդուածներ հրատարակեց, նկարագրելով իւր հայրենիքն ու հայրենակիցներն: Հետեւեալ ծանօթութիւնները կը գտնենք Գ. Չինացւոյն հրատարակութեան մէջ:

Չինու ժողովուրդը չորս դասերու բաժնուած է, արժանեաց և պատուոյ աստիճանին համեմատ. 1. Գրագիտաց դաս. 2. Հողագործաց դաս. 3. Արհեստաւորաց դաս. 4. Վաճառականաց դաս: Առաջին երկուքն ազնուական կը համարուին: Հողագործք բացառիկ պատիւ կը վայելեն, որովհետեւ հողը տրոց գլխաւոր առարկայն ու աղբիւրն է:

Այս դասուց անդամներէն ամէն ոք հաւասար իրաւունք ունի մասնակցելու հանրային մրցմանց: Ամէն պաշտօն, ամէն պատիւ, ամէն աստիճան, մրցմամբ ձեռք կը բերուի, և ոչ թէ երիցութեան կամ պաշտպանութեան շնորհիւ: Չկայ դրութիւն մը որ աւելի հանրապետական լինի, թէև Չինաստան կայսրութիւն է:

Պաքալօրի (bachelier,) վարդապետի (docteur) և այլ համալսարանական աստիճաններու տիտղոսք ոչ միայն արժանիք ապացուցանող վկայագրեր են, այլ ինչ ինչ իրաւունքներ և առանձնաշնորհումներ կապուած են անոնց հետ, որպէս ի Ռուսիա: Չինաստանի մէջ ուսումն ու հմտութիւնն է որ զմարդիկ ի պատիւ և յիշխանութիւն կ'առաջնորդէ, մինչ յԵւրոպա շնորհք և պաշտպանութիւն կարելի կ'ընեն որ ագէտը գիտունէն աւելի առաջ անցնի: Երկնային Կայսրութեան մէջ (ի Չին,) մեքենայութիւնք չեն նիւթուիր կառավարական պաշտօններ ձեռք բերելու համար: Գիտութիւն և մրցում միայն հարկաւոր են: Գիտական աստիճանք միանգամայն կառավարական և ընկերական աստիճան մ'է:

Պաշտօնական կրթութեան դրութիւն, կամ կառավարական դպրոց չկայ: Կառավարութիւնը մրցման միջոցաւ միայն կը հսկէ հանրային կրթութեան վրայ: Ամէն ոք կրնայ ուսանիլ իւր տան մէջ, կամ դպրոցայ մէջ, ուր կրթութիւնն աժան է, որովհետեւ աշակերտաց թիւն անհամար է:

Պաքալօրի աստիճանին համար երեք քննութիւններ հարկ է անցունել: Անոնց երկրորդը տեղական իշխանութեանց և երրորդը կայսերական յատուկ քննիչի մը առջեւ տեղի կ'ունենան: Վարդապետութեան աստիճանի քննութիւնք Բեքինի մէջ տեղի կ'ունենան, և վարդապետք, այսինքն՝ գիտութեան երրորդ և բարձրագոյն աստիճանն ստացողք՝ վերջին փորձ մը կը կրեն նոյն ինքն Կայսեր առջեւ, ապա արժանեաց համեմատ չորս կարգի կը բաժնուին:

Առաջին կարգը կը բաղկանայ չոր անդամներէ որք անմիջապէս «Ակադեմական» կ'անուանին: Երկրորդ կարգը նորէն քննութիւն պէտք է կրէ Ակադեմիոյ անդամակցելու համար: Երրորդ կարգին մէջէն կ'առնուին Նախարարութեանց պաշտօնատարք, և չորրորդին մէջէն կ'առնուին դեր-կառավարիչք: Ակադեմականաց մէջէն կ'ընտրուին Կայսրութեան Նախարարք: Որովհետեւ այս գիտական աստիճանք ոչ միայն զանոնք վաստկողին, այլ նաեւ նորա ընտանեաց դիրքն ու աստիճանը կ'որոշեն, քննութիւններն յաջողութեամբ անցունող բախտաւոր երիտասարդք մեծ հանդիսիւ և թափօրով կը տարուի իւր բնակարանն, որոյ պատերուն վրայ նամակներ կը փակցուին՝ իւր յաղթութիւնը ծանուցանող:

Ի Չինաստան լրագրութեան սկիզբը կը համարուի Կոնֆուչիոսի Tchun-tsiou երկը, որք այլեւայլ գաւառաց ժողովրդային բարքերը նկարագրող երգոց հաւաքածոյ մ'են: Տէրութեան պաշտօնական թերթը, Pekin Gazette, ուրիշ բան չի պարունակեր բայց եթէ հանրային կարծեաց վիճակին վրայ King-pao տեղեկագրերն: Այս պաշտօնատարք տեսակ մը կառավարական թղթակիցներ և հսկող տեսուչներ են, որք ամէն գաւառաց մէջ կը գտնուին, և որոց պաշտօնն է ամէն թերութիւն ու զեղծում համարձակապէս նշանակել Կայսեր: Նոքա իշխանութիւն ունին նոյն իսկ Կայսեր թերութիւններէն գանգատիլ Ն. Կ. Վեհափառութեան, և անոր աչքերը բանալ իրաց վիճակին վրայ: Իրենց աննպաստ տեղեկագրոց համար, այս քննիչք բնաւ պատժոյ չեն ենթարկուիր: Գրագիտաց (Mandarin) ժողով մը գաղտնապէս կ'աշխատի ի գիր առնուլ Չինաստանու քաղաքական ժամանակակից պատմութիւնը «նոյնչափ իմաստուն դանդաղութեամբ, որով Ֆրանսական Ակադեմիան կը շինէ իւր Բառգիրքը»:

Տեղական մամուլ չկայ Չինաստանի մէջ: Միայն օտարազգիք կը հրատարակեն քանի մը թերթեր, որոց մէջ հանրածանօթ են ի Շանկայի և ի Հոնկ-Քոնկ հրատարակեալք: Կայ տեսակ մը լրագիր յորում Չինացիք կ'արձանագրեն իրենց ուղեւորութեանց տպաւորութիւններն, այն կարեւոր դէպքեր որոց հանդիսատես եղած են, վերջապէս ամէն ինչ որ հասարակութեան պատմելու արժան կը թուի իրենց: Բայց քաղաքական խնդիրք չեն կրնար գրուիլ, ի բաց առեալ երբ կը վերաբերին կայսերական այն հին գերդաստաններու, որք ինկած, մարած, գացած են:

Քաղաքական խնդրոց վրայ գրելու արգելքին հակառակ, Չինաստան ունի իւր պահպանողականներ և ազատականներ: Առաջինք, ամէն երկիրներու յետադէմներուն պէս, ամենափոքր զիջում չեն ուզեր ընել ժամանակիս ոգւոյն: Ազատական Չինացիք ժողովրդեան շահուց վրայ կը յենուն սա սկզբամբ թէ, ինչ որ օգտակար է հանրութեան՝ լաւ է: Այս նպատակաւ, գրագէտք Բեքին կ'երթան իրենց գաւառաց գանգատները ներկայացնելու, բայց զիրենք նշանակելու համար ժողովրդային ընտրութեանց պէտք չկայ: Ժողովրդեան պաշտպանի այս ազնիւ դերը գիտութեան և աշխատութեան ամենէն թանկագին վարձատրութեանց մին է: Հազուադէպ է որ գրագիտաց օրինաւոր գանգատները գոհացում չստանան: Ուստի, Չինաստանի մէջ գրագէտին ազդեցութիւնը լրագրոյն ազդեցութեան տեղը կը բռնէ:

Չինացիք նորութեան մը յառաջդիմութիւն լինելուն կը հաւատան երբ փորձն բերեն և գործնականի մէջ օգտակար գտնեն: Գնդապետ Չէնկ կ'ըսէ թէ այս խոհեմութիւն Չինաստանի միակ ոճիրն է յաչս Եւրոպիոյ: Չինացի գնդապետը կը գանգատի թէ եւրոպական քաղաքակրթութիւնն արշաւասոյր ընթանալու և ամէն յարգելի ընդդիմութիւն առաջուց կոխելու թերութիւնն ունի: Չինացին իբրեւ յառաջդիմութիւն կ'ընդունի միայն ինչ որ կ'ամրապնդէ խաղաղութիւնն և կը նուազեցնէ աղքատութիւնը, և կը հարցունէ թէ Եւրոպացւոց կողմէ ի Չինաստան ներմուծեալ իրեր այս կրկին արդիւնքն յառաջ բերի՞ն միթէ: «Մեք խաղաղութեան գործեր կը խնդրենք, և մեզ կը վաճառեն և կը պարտաւորեն գործածել՝ պատերազմական գործիներ: Իբրեւ քաղաքակրթական նոր հիմնարկութիւն մը, Եւրոպացիք մեր մէջ մացուցին զինուորականութիւնը, մեծ բանակ մը կազմելու և պահպանելու դրութիւնը: Բայց մեք զինուորականութիւնն երբեք քաղաքակրթութեան տարր մը չպիտի նկատենք, այլ վերադարձ մը դէպ ի բարբարոսութիւն:»

ՀԱԲԵՇԱՍՏԱՆ

Աւստրիացի վաճառական մը, որ Սուտանի Գասալա քաղաքին մէջ կը բնակէր և վայրի գազանաց ընդարձակ առեւտուր մը կ'ընէր, Գասալայի վիճակին և Հապէշաց Թագաւորին հետ իւր մէկ տեսակցութեան վրայ նամակ մը գրած է Վիէննայի լրագրի մը: Իւր տուած ծանօթութիւնք կարեւորութիւն ունին, քանի որ այժմ հաւանական է, և [illegible] շարաթ առաջ տեղեկութիւններէն ալ կ'երեւի, թէ Հապէշստան Սուտանի գործոց մէջ դեր մը կատարել յանձն կ'առնու: Գասալայի մէջ կան 3,000 եգիպտացի զինուորք, որք 2 ամիսէ հետէ պաշարեալ են Սուտանի ապստամբաց կողմէ: Իւր սեւամորթ ծառայից միոյն խորհրդով, վաճառականը գնաց Մաքաքի, Հապէշաց Թագաւորին բանակետեղը, դրամի փոխարէն իւր անձին և կարաւանին համար Ն. Վեհափառութեան պաշտպանութիւնը գնելու, որպէս զի Հապէշ պահակախմբի մ' ընկերակցութեամբ ծովեզրը կարենայ երթալ: Թագաւորին հետ խօսակցութիւնը սապէս կատարուած է.

«Յովհաննէս Թագաւորը թուրքերէն հարցուց ինծ թէ, (կ'ըսէ Աւստրիացին,) լաւ կրնա՞մ խօսիլ թուրքերէն: — «Այո՛, Տէր իմ:» — «Եթէ չես կրնար, անգլիերէն կը խօսինք:»

Թագ. — Դու հպատակ ես Աւստրիոյ ամենազօր Կայսեր, և Գասալա կը բնակիս: Այնպէ՞ս է,

Աւստր. — Այո՛, շատ տարիներէ հետէ:

Թագ. Հիմա Գասալայէն կը մեկնիս հայրենիքդ երթալու համար:

Աւստր. — Այդ է փափաքս:

Թագ. — Տարակոյս չկայ թէ շատ չանցած Գասալա Մէհէմմէտ Ահմէտին (Մէհտիին) ձեռքը պիտի իյնայ:

Աւստր. — Եթէ հրաշք մը տեղի չունենայ, Գասալա կորած է: Կառավարիչը պիտի չկրնայ դէմ դնել Մէհտիին բազմաթիւ զօրաց:

Թագ. Ես ալ այդպէս կը կարծեմ. Եգիպտոսէն օգնութիւն սպասել անհնար է, և երբ Անգլիայէն հասնի, ամէն բանէն անցած պիտի լինի: Անձնական ծանօթութիւն ունի՞ս Մէհմէտ Ահմէտի հետ:

Աւստր. — Կը ճանչեմ զնա, և առաջ հետը գործեր ունեցած եմ՝ երբ հանդարտօրէն կը բնակէր ի Խարդում և առիւծ, բորենի, փիղ, և ուրիշ վայրի անասնոց առեւտուր կ'ընէր:

Թագ. — Սուտ կը խօսիս: Մէհմէտ Ահմէտ վայրի գազանաց վաճառական ե՞րբ եղած է:

Աւստր. — Ինչ որ կ'ըսեմ՝ ճշմարտութիւն է: Անոր անունը կը տեսնէք իմ տետրակներուս մէջ, հանդերձ այն գներով զորս կը վճարէի իրեն՝ գնուած անասնոց համար:

Թագ. — Եւ իւր ժողովուրդ գիտէ՞ զայս:

Աւստր. — Ոչ. քիչեր գիտեն, և կը ծածկեն ուրիշներէ:

Թագ. — Քանի որ ծանօթութիւն ունէիր Մէհմէտ Ահմէտի հետ, ինչո՞ւ անոր չխնդրեցիր անցագիր մը ուղղակի Սուաքիմ երթալու համար, և Հապէշական հողէ եկար:

Աւստր. — Օգուտ չունի ծանօթութիւնս, որովհետեւ Մէհտին թշնամի է ինծ, կ'ատէ զիս:

Թագ. — Եթէ Անգլիա և Եգիպտոս կատարեն իմ պահանջմունքս, Գասալայի և Սուտանի ուրիշ փակեալ տեղերու եգիպտացի զօրքերն ազատապէս անցունել կու տամ իմ հողէս վրայէն: Քեզ և քու կիններուդ ալ 200 ոսկւոյ փոխարէն պահակ մը կու տամ իմ հողէս անցնելու:

«Ամենայն երկիւղածութեամբ պատասխանեցի թէ միայն 50 ոսկի վճարել պայմանագրեալ էր, մինչ Ն. Վեհափառութիւն կը քառապատկէ գումարը: Թագաւորը կամ իւր հետեւորդք չպատասխանեցին այս առարկութեանս: Թագաւորը մեծ զարմացում պատճառեց ինծ, սա հարցումն ուղղելով. «Ճշմարի՞տ է թէ ձեր գահաժառանգ իշխանը Ռուտոլֆ, որ ձեր ապագայ Կայսրն է, գիրքեր գրելու չափ ուսումնական է:» — Հաստատական պատասխան տուի յարելով թէ գահաժառանգ իշխանն ոչ միայն ուսումնական է, այլ նաեւ քաջութեան ամենայն մարզանաց մէջ գերազանց է:

«Խօսակցութիւնն աստ վերջացաւ: Երբ կ'երթայի գանձապետին քով 200 ոսկին վճարելու, տեսայ որ ժամացոյց, թաշկինակ, ծխախոտ, վերջապէս ամէն ինչ որ կար գրպաններուս արտաքին գրպանաց մէջ, Հապէշաց ձեռամբ գողցուեր էին: Եւ այս մարդիկ պիտի փրկե՞ն զԳասալա: Կը վախնամ որ Յովհաննէս Թագաւորն և իւր հպատակք զայդ գեղեցիկ երկիր պիտի փրկեն՝ իւրացնելու համար միայն»:

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ. — Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ. «Երեսփոխանական ժողով մ'ունինք, նաեւ ժառանգական ժողով մը: Երեսփոխանական ժողովը համոզուած է թէ ազգային երեսփոխանութեան և ընտրութեան դրութիւնը բարեփոխման կը կարօտի: Ժողովը այդ խնդրոյ վրայ որոշումներ կու տայ ըստուար մեծամասնութեամբք: Ժառանգական ժողովը, որ ժողովրդային երեսփոխանութեան հետ որ և է առնչութիւն չունի, կը մտադրէ յայտարարել թէ թող չպիտի տայ Երեսփոխանական ժողովոյ՝ ճշմարտապէս ժողովուրդը ներկայացնող մարմին մը դառնալու, ինչպէս Լորտ Սալիսպըրիի ի Պլիմութ արտասանած բանախօսութիւնն կ'երեւի թէ Լորտք Ընտրական Օրագրին հակառակելու միտում ունին: Լորտք արդարեւ իրենց սահմանադրական իրաւունքն ի գործ դրած կ'ըլլան եթէ Երեսփոխանական ժողովոյ կողմէ առաջարկեալ ամէն բարենորոգում մերժեն: Այս սահմանադրական իրաւունքը պիտի վայելեն ցորչափ Սահմանադրութիւնն անփոփոխ մնայ: Բայց եթէ Լորտերու Ժողովն այդ վարդապետութիւնը գործնական վիճակէ հանելով ի բանաւորութեան բերէ, մեք ևս պիտի պարտաւորինք հետեւիլ մեր Ֆրանսացի դրացեաց օրինակին, և մեր Սահմանադրութեան ինչ ինչ մասերը վերաքննութեան պիտի ենթարկենք:»

Շատ ազատականներ Տէյլի Նիւզի հետ այս մի և նոյն սպառնալիքը կ'ընեն լորտերու դասուն ժողովոյն դէմ: Տեսնենք թէ որ կողմը պիտի տանի յաղթանակը:

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԿԱՆԱՆՑ. — Յօդուածագիր մը կ'ըսէ Թայմզի մէջ թէ այրի կամ ամուրի կանանց ընտրական իրաւունք տալու հետեւանքն՝ ապագային մէջ քաղաքային պատերազմ պիտի լինի: Նախ, այդ զիջում պիտի առաջնորդէ ամուսնացեալ կանանց ևս ընտրական իրաւունք տալու: Արդ, երբ տղամարդկան խնդիր մը ծագի, արանց մեծամասնութիւնը պիտի տեսնէ թէ արանց փոքրամասնութիւնը, կանանց մեծամասնութեան հետ միանալով, առաւելակշռութիւն կրնայ ստանալ, և թէպէտ հանդարտ ժամանակներու մէջ արանց մեծամասնութիւնն այս անպատեհութեան համբերէ, ծանրակշիռ խնդիր մը հասարակութեան միտքն յուզած պահուն այդ վիճակ անհանդուրժելի պիտի թուի: «Քանի մը Ֆրանսացի քաղաքագիտաց հետ խօսակցեցայ կանանց ընտրական իրաւանց խնդրոյն վրայ: Նոքա ինծ ըսին որ եթէ Ֆրանսացի կանայք ընտրական իրաւունք ունենան, հետեւանքը քաղաքային պատերազմ պիտի լինի. որովհետեւ կանանց մեծամասնութիւն մը արանց փոքրամասնութեան մը հետ պիտի միանայ, և՝ ընդհանուր ընտրութեանց մէջ այսու առաջնութիւն կոչում մը լինի ժողովրդեան, և հանրապետական կառավարութեան տեղ կղերական և միապետական կառավարութիւն պիտի հաստատէ, որուն դէմ շուտով պիտի ապստամբին արանց մեծամասնութիւնք:»

Պատճառ չկայ որ Անգլիոյ մէջ ևս այնպէս չլինի, կ'ըսէ յօդուածագիրը:

Անոնք որ անկախ և ուսեալ կանանց ընտրական իրաւունք տալու այդ պատահական գէշ հետեւանքները կը յիշեն, պէտք չէ մոռնան թէ ամէն անգամ որ ժողովրդային իրաւանց ընդարձակում տալ որոշուած է՝ անպակաս եղած են յոռետես մարգարէներ, որոց գուշակութիւնք չեն ստուգուած սակայն:

1881 ին գործի մէջ գտնուող անգլիացի կանանց թուոյն և անոնց բազմանց տեսակներուն վրայ մօտեր հրատարակուած վիճակագիր մ' 1874 ին հրատարակուած նմանօրինակ վիճակագրոյ մը հետ բաղդատմամբ իգական սեռին մինչեւ մօտ ժամանակներս արական սեռի յատուկ համարուած զբաղմանց մէջ բռնած զարմանալի յառաջդիմութիւնը ցոյց կու տայ: 1881 ին, յԱնգլիա գործի մէջ էին 3,403,548 կանայք, որոնք 1,258,285 ն ընտանեկան ծառայութեան մէջ էին, մնացեալք՝ արտաքին գործոց մէջ: Այդ 10 տարւոյ միջոցին, 89 կանայք բժշկական վկայագիր ըստացան. վարժուհեաց թիւն 100 ին 34 աւելցաւ. 614 կանայք «գրական կոչում» ունէին և հրատարակութեամբք կը զբաղէին, մինչդեռ 1874 ին վիճակագրոյն մէջ այսպիսի ճիւղ մը չէր նշանակուած կանանց աշխատութեան. երաժշտուհեաց թիւը 7,036 էն բարձրացաւ 11,376 ի. դերասանուհեաց թիւն ալ 1,693 էն 2,368 ի. կին նկարչաց թիւը 1,069 էն 1,860 ի ելաւ: Վերջապէս, 1874 ին 5,056 կանայք կրօնական գործովք կը զբաղէին, մինչ 10 տարի յետոյ այդ թիւ 7,162 ի բարձրացած է: (Այս վիճակագրութիւն կարեւորութիւն ունի կանանց ընտրական խնդրոյն որոշման համար. զի ցոյց կու տայ թէ իրենց ճակատին քրտինքով ապրող անկախ կանանց թիւն հետզհետէ կ'աւելնայ: Արդ, այն ամէն անձինք որք անկախ ապրուստ ունին և հետեւապէս տուրք կը վճարեն Տէրութեան, իրաւունք ունին ընտրող լինելու և երկրին կառավարութեան մէջ ձայն ունենալու):

— Թուրինի Վճռաբեկ Ատեանը մերժեց օրիորդ Լիտիա Բօէթի խնդիրն, որ կ'ուզէր փաստաբանութեան վկայագիր առնել, իրաւաբանական բոլոր ուսումները կատարելագործած լինելով: Դատարանն յայտարարեց թէ, «կանացի պարկեշտութիւնը կիներն անկարող կ'ընէ մասնաւոր անհատից շահերը փաստաբանելու,» (*) և թէ «կանանց չվերաբերիր ստանձնել արանց պաշտօնները:» — Թուրինի դատաւորաց այս վճիռն «chef-d'œuvre» մը պէտք է համարուի:

ՄԱՕՐԻՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՆ ՅԱՆԳԼԻԱ. — Մաօրիք են բնիկ ցեղն ի Նոր-Զելանտա, Աւստրալիա: Անգլիացիք, հաստատուելով ի Նոր-Զելանտա, տիրած են բնիկներու հողերուն մեծ մասին, և իշխանութենէ զրկած են անոնց Թագաւորն, զԹաուհիաօ: Քաջալերեալ այն ընդունելութեամբ զոր Անգլիոյ Թագուհին և ժողովուրդն ըրին Սեթուայոյի, Զուլուներու Թագաւորին, Մաօրիներու Թագաւորը, քանի մը ցեղապետաց հետ, նախընթաց շաբթու մէջ Անգլիա եկաւ: Վայրենեաց յատուկ զգեստներ կը կրէր, և իւր այտերուն վրայ դանակով եղած կտրուածք կային, որք վայրենեաց զարդարանքներէն են: Շանաձկան ակռայ մը սեւ ժապաւէնով կախեր էր իւր աջ ականջէն, և ձկան ոսկերոտեաց տրցակ մ' իւր վերարկուին կոճակէն: Մաօրիք, ուրիշ վայրենեաց հետ բաղդատմամբ, զարգացեալ ժողովուրդ են: Ունին լեզու մը, զոր ուսեալ Մաօրիք ի գիր առած են, և այդ լեզուաւ թերթ իսկ կը հրատարակուի ի Նոր-Զելանտա: Այս թերթին խմբագիրը, Բաղարա Թէ Թիւքի, քարտուղարն է Թագաւորին: Թաուհիաօ պիտի ներկայանայ Լորտ Տէրպիի, նախարար գաղթականութեանց, և եթէ հնար է նաեւ Վիքթորիա Թագուհւոյն. պիտի գանգատի Անգլիացւոց երկրակալութեան դէմ, և պիտի խնդրէ որ իւր նախնեաց վեհապետական պաշտաման մէջ վերահաստատուի: — Լոնտոնի լրագիրք կը գուշակեն Լոնտոնի ընկերութիւնք մեծ համակրանք չցուցնել Թաուհիաոյի. զի 65 տարի առաջ Մաօրիներու ուրիշ գլուխ մը, Շոնկայի անուն, որ շատ հանդարտաբարոյ և աշխատասէր մարդ մ'էր ի սկզբան, Անգլիա գալով և թէ' Ճօրճ Դ Թագաւորէն և թէ' անգլիական ժողովրդէն մեծ համակրանք գտնելով, այնչափ քաջալերուեցաւ, որ երբ Նոր Զելանտա վերադարձաւ, ուզեց մեծ թագաւորութիւն մը հիմնել, և հազարներու կոտորման և ամբողջ ցեղերու ոչնչացման պատճառ եղաւ, մինչեւ որ ինք ալ զոհուելով մեռաւ:

ՔԱՂՈՒԱԾՔ
ԱՅՍ ԱՒՈՒՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԷՆ

Այս առաւօտ թղթաբերով մեր ստացած Լոնտոնի և Բարիզի լրագրոց թուականը կը հասնի մինչեւ 13 յունիս, ուրբաթ: Կ'առնենք նորագոյն լուրերը.

— Սուաքիմ, 10 յունիս, առ Թայմզ. Օսման Տիկնայի մարդիկը կը շարունակեն կրակ ընել Սուաքիմի վրայ, առանց վնաս հասցնել կարենալու:

— Գահիրէ, 10 յունիս, առ Թայմզ. Պէրպէրի հազարապետը կը հեռագրէ թէ Շիր Ալի Համատ լուր ղրկած է թէ Պէրպէր ապստամբաց ձեռքն ինկաւ, ոչ

(*) — Միեւնոյն պատրուակն կին ամբոխներու դէմ առաւել զօրութեամբ կրնար լինել, բայց չէ զօրած:

քաղաքին բնակիչները սրէ անցուցին և չարաչար վիրաւորեցին եգիպտացի հրամանատարն, գչիւէյն փաշա Խաիֆա։ Որովհետև Այոր Համաս Մեհտիի կողմէ Պերպերի կառավարիչ անուանուած անձն է, այս լուր չափազանցեալ կը թուի։

— Լոնտոն, 12 յունիս. Թայմզ իր այս աւուր երկրորդ տպագրութեամբ կը ծանուցանէ թէ ապստամբք 12 օրէ հետէ մտած են ի Պերպեր։ Եգիպտացի զօրքերը կռուեցան մինչև որ սպառեցին իրենց ռազմամթերքը։ Կառավարիչը ծանրապէս վիրաւորեցաւ։ Ապստամբաց գլուխը, Խիր Ասա-Ուլլահ, բազմաթիւ զօրք զրկեց պաշարելու զՏօնկոլա։

— Լոնտոն, 12 յունիս. Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ թէ անգղիական զօրքն յեգիպտոս պիտի մնայ մինչև 1888 յունուար 1. ուրիշ բան է եթէ անգղիական կառավարութիւնը մինչև այն ատեն եգիպտական կառավարութիւնը բաւական զօրաւոր համարի լոկ բնիկ զօրքով երկիրը բարեկարգ վիճակի մէջ պահելու։ Բայց եթէ Անգղիա ուզէ զինուորական գրաւումն 1888 յունուարէն անդին շարունակել, Տէրութիւնք միաձայն քուէով մի միայն պիտի կրնան պարտաւորել Անգղիան որ ետ քաշէ իր զօրք։ Հետևապէս, եթէ 1888 տարւոյ սկիզբը մեծ Տէրութեանց միայն մին համաձի անգղիական գրաւման շարունակման, Անգղիացիք 1888էն անդին ալ պիտի շարունակեն մնալ յեգիպտոս։ — (Բոսֆոր Եգիպտիէն՝ Տէյլի Նիւզի այս լուրն իբրև իրեն յատուկ լուր հրատարակած էր շաբաթ աւուր քաղաքական յօդուածին մէջ, ըսելով թէ Ֆրանսայի հետ համաձայնութիւնն այս հիմանս վրայ դրուած է։)

— Վիեննա, 10 յունիս. Կաթոլիկ միսիոնէր մը, որ Խարթումէ կը դառնայ յաւագոյն, Գոնտիքէն կը գրէ առ Բոլիթիշէ Քորեսբոնտէնց թէ, Մեհտին այժմ 40,000 մարդ է ունի ի չանի իր քով։ Բայց երեք հզօր թշնամիներ ունի, որք են Թագալայի Թագաւոր Ադամ, Գուպայսին ցեղի մեծ Շէյխն և գերեալ փաշայական Ալիթ-Ալ-Եօ-Սամամ։ Մեհտին ասոնց հետ պատերազմելով, օգնութիւն չի կրնար զրկել Խարթումի և Պերպերի շուրջը գործող իր մարդոց։ Ուստի, Խարթումի օգնութիւն հասցնելու անգղիական խորհուրդն յաջողութեան մեծ հաւանականութիւն ունի։

— Պրիւքսէլ, 10 յունիս, առ Թայմզ. Երեսփոխանաց ժողովոյ համար կատարուած ընտրութեանց մէջ, Պելճիոյ Ազատական կուսակցութիւնը բոլորովին յաղթուեցաւ, և յաղթանակը միայն կաթոլիկ և կղերական կուսակցութեան, որ Երեսփոխանաց ժողովոյ մէջ այժմ 32 անդամի մեծամասնութիւն պիտի ունենայ. (ժողովը կը բաղկանայ 138 անդամէ)։ Հանրային կրթութեան և հանրօգուտ շինութեանց նախարարք չկրցան Երեսփոխան վերընտրուիլ։ Նախարարութիւնը պիտի պարտաւորի հրաժարիլ, և իշխանութեան պիտի անցնի կղերական նախարարութիւն մը, ընդ նախագահութեամբ նախորդ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Պերնաերդի, որ պիտի լուծէ Ծերակոյտն, ուր Ազատականք մեծամասնութիւն ունին։ Այս պարտութիւն Պելճիոյ Ազատականաց՝ վերագրելի է Ազատական նախարարութեան վերջին օրերս քուէարկել տուած ինչ ինչ անժողովրդական օրինաց, և ծայրայեղ Ազատական երեսփոխանաց պառակտման պահանջմանց, որք Սահմանադրութիւնը փոփոխել և ընդհանուր քուէարկութիւն հաստատել կ'ուզէին։ — Կղերականաց յաղթութեան վրայ, մեծ անկարգութիւնք ծագեցան ի Պրիւքսէլ, և շատ անձեր վիրաւորեցան և շէնքեր վնասուեցան։ Կառավարութիւնը պարտաւոր է նախահոգ միջոցներ ձեռք չառնելուն համար։ — Ժուռնալ տը Պրիւքսէլ, կաթոլիկ Պաշտպանողականաց թերթը, կ'ըսէ թէ, յաղթական կուսակցութիւնը չափաւորութեամբ պիտի գործածէ իշխանութիւնը։ — Զարմանալի է որ Ազատականք յաղթուեցան իրենց իսկ քուէարկել տուած վերջին ընտրական օրէնքին կիրառութեամբ, որով ո՛չ միայն նիւթական կարողութիւն ունեցողք այլ նաև որոշ չափով մը կրթութիւն ստացած անձինք ընտրողութեան իրաւունք ստացած էին։ Այս կրթական կարողութիւն կ'որոշուէր ուսմանց զանազան ճիւղերուն վրայ կարգ մը հարցումներով, զորս քննիչք կ'ուղղէին ընտրողութեան իրաւունք ստանալ ուզող անձանց, և որոց ցանկն Արեւելքի մէջ հրատարակած ենք ժամանակաւ։

— Պրիւքսէլ, 12 յունիս. Պելճիոյ բոլոր Նախարարք հրաժարականը մատուցին թագաւորին։

Խռովութիւն մը Պրիւքսէլի գլխաւոր թաղերը շրջեցաւ սուլելով և երգելով։ Զանազան կողմեր կռիւներ ունեցան։ Խումբ մը խռովարարք կաթոլիկ Գրատան վրայ յարձակելով, պատուհանները խորտակեցին։ Ցոյցերուն ալ բաւական վնաս հասուցին։ Պալին զինանշանը գրատան ճակատէն վար առնեցաւ։

— Լոնտոն, 12 յունիս. Թայմզ Մասուայէն լուր կ'առնու թէ Հէլէյ ծովակալը կատարելապէս յաջողած է իր պաշտօնին մէջ, և Յովհաննէս թագաւորը զօրք պիտի զրկէ Քասալայի օգնութեան, առանց Կարմիր ծովու մէջ նաւահանգիստ պահանջելու։ — Կ'ըսուի թէ Կորտոն փաշայի գործակատարք, ընդ որս և Փուաձի խալեփին, մահմետական կրօնն ընդունեցին։

— Ադէն, 12 յունիս, առ Թայմզ. Հոլէյ ծովակալն հեռագրաւ կը ծանուցանէ թէ Հապէշստանէն վերադառնալով Կարմիր ծովու եզերքն հասած է։

— Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն առ Ռէօյթեր թէ Բ. Դուռը կը մերժէ պատուիրակ զրկել դեսպանախորհրդին, եթէ եգիպտական խնդիրն ամբողջութեամբ չքննուի կամ կանխաւ համաձայնութիւն չգոյանայ Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջև։

— Լոնտոն, 13 յունիս. Մարիլպոնի ազատական ընկերութեան խնջոյքին մէջ նախարար Սըր Չարլզ Տիլք ճառ մ'արտասանելով, ըսաւ թէ Ֆօրթնայթլի Րըվիւ հանդէսին մէջ Կ. ստորագրութեամբ հրատարակեալ յօդուածն (*) ո՛չ կառավարութեան ո՛չ ալ ընդդիմադիր կուսակցութեան գլուխ լորտ Սալիզպըրիի գաղափարները կարտայայտէ։

— Պելկրատ, 11 յունիս, առ Ստանտարտ. Պուլկարական սահմանագլխին վրայ կեցող սերպ զօրագնդին հրամանատարը լուր կուտայ թէ պուլկար զօրքերն, որք վերջերս Թիմոք գետին վրայ Պերկովըցի մօտ սերպիական պահանոցը գրաւած են, ամեն անգամ որ սերպ զինուորները տեսնեն, անոնց վրայ կրակ կ'ընեն։ Պելկրատի կառավարութիւնը խստիւ պատուիրած է իր զօրաց՝ չպատասխանել այս գրգռութեանց։ Սահմանագլխին այս կողմին վրայ կեցող սերպ զօրութիւնք կը բաղկանան միայն երկու փոքր գունդէ, որք պահապանութիւն կ'ընեն ի Զայչար և Փիւետէղէվաչ։

— Լոնտոն, 11 յունիս, առ Մորնինկ. Պ. Պրէյլօ, իբր Ֆրան-մասոնական եղբայր, գրած էր Ուէլզի իշխանին, խնդրելով որ աջակցի անաստուածական գաղափարաց տարածման, զոր Ֆրան-մասոնական ընկերութիւնը պարտաւորութիւն կը համարի ընել յԱնգլիա։ Ուէլզի իշխանն, որ գլխաւորութեամբ և զօրավիգութեամբ ընդունեց նամակին, ուղղեց զայն մեծ վարպետ լորտ-Քարնարվոնի, որ կը կարծուի թէ մտադիր է առաջարկել օրինաց բանին մեծ Լօժին որ արտաքսուին անաստուած եղբայրները։ Ֆրանմասոնական ընկերութեան մէջ անաստուած անդամք որոշած են հերձուած հրատարակել, եթէ իրենց դաւանակից պաշտօնականք արտաքսուին։

— Կրեմոնա, 11 յունիս, առ Մորնինկ. Մոտենայի գիւղի մը մէջ քամիւն ոճիր մը գործուեցաւ։ Փողէֆ Ժաքէն անուն 36 ամեայ գործաւոր մը կացինով մը զարկաւ սպաննեց իր 75 ամեայ հայրը, 56 ամեայ մայրը և 14 ամեայ եղբայրը։ Սպանիչ վէրքեր տուաւ գլխուն, և երեքն ալ մեռան անմիջապէս։ Ինք ձերբակալուեցաւ։

— Երեսփոխանաց ժողովոյ յունիս 10ի նիստին մէջ, Պ. Ռեմոլ կարևոր բանախօսութեամբ մը պաշտպանեց իր ներկայած առաջարկը՝ կանանց ընտրական իրաւունք տալու մասին։ Պ. Կլատսթոն երկար բանախօսութեամբ մը մերժեց Պ. Ռեմոլի առաջարկը, հաստատելով ոչ թէ սկզբունքը՝ տեսակէտով, որոյ վրայ ըսաւ թէ իր կարծիքը չպիտի յայտնէ, այլ լոկ սա քաղաքական նկատողութեամբ թէ, եթէ կանանց ընտրական իրաւունք տալու առաջարկն ընդունուի, նախարարութիւնը պատասխանատու չպիտի ըլլայ որոշ ընտրական Օրագրին համար։ Զատ օրէնք մը կրնայ քուէարկուիլ կանանց իրաւունքն հաստատող, բայց որոշ ծրագրին մէջ այդ պիտի տրամադրութիւն չի կրնար մտցուիլ։ Այս է Պ. Կլատսթոնի յայտարարութիւնը։ Վիճաբանութիւնը պիտի շարունակուի։

— Վիեննա, 10 յունիս. — Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանը կը գրէ իր առաջին արևելեան ուղևորութեան պատմութիւնն, որ կը պարունակէ իր ուղևորութիւնն յԵգիպտոս, ի Պաղեստին և ի Սուրիա։ Նաև 122 պատկերներ պիտի պարունակէ այս գործ։

— Պ. Պլէնի ընտրելութիւնն Հանրապետական կուսակցութեան մէջ կարևոր մասին կողմէ չընդունուիր։ Պ. Պլէն, ինչպէս յառաջագոյն բացատրած ենք, իր շահախնդրական ձեռնարկութեանց պատճառաւ ատելի էր բազմաց։ Նիւ Եորք Թայմզ հանրապետական մեծ թերթն կը հակառակի Պ. Պլէնի։ Նիւ Եորք Թրիպիւն, հրատարակիչը միլիոնատէր Պ. Ճէյ Կուլտի թերթը, կը պաշտպանէ զՊլէն, որ Ճէյ Կուլտի ազդեցութեան ենթակայ կը համարուի։ Արթիւր նախագահը հեռագրաւ շնորհաւորած է զՊլէն, խոստանալով իր աջակցութիւն։ Ռամկավարականք առաջ հով են թէ պիտի յաղթեն Հանրապետականաց ընտրելոյն. բայց իրենց ընտրելին, պատեհական թեկնածուն, հրատարակած է։

— Բէլ Մէլ Կազէթ կը հերքէ այն լուր թէ Պ. Կլատսթոնի երէց որդին է հեղինակ Ֆօրթնայթլի Րըվիւ հանդէսին մէջ հրատարակեալ յօդուածին, ի վերայ արտաքին քաղաքականութեան Անգլիոյ։

— Թան իբր յունիս 13 թուով կը հերքէ երկրակալութեան դիտումները, որք Ֆրանսայի կը վերագրուին, Մարոքի մասին։ Բայց այս խնդիր ամեն ժամանակէ աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէ Անգլիոյ, Սպանիոյ և մինչև իսկ Իտալիոյ մէջ։ Հաւատ չընծայուիր Ֆրանսական հերքմանց։

— Բարիզէն Ալեքսանդրիոյ Լը Լէֆրա լրագրին ուղղեալ հեռագիր մը կը հաստատէ թէ Եգիպտոսի անգլիական գրաւումն $3 \frac{1}{2}$ տարի ևս պիտի տևէ, միջազգային երմոսական հսկողութիւն պիտի հաստատուի, և ներքին վարչութիւնն Եգիպտացւոց պիտի թողուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

ՄԵԾ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

ԱՌ ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

(Հեռագիր մեր Կովկասեան Թղթակցէն.)

ՏՓՂԻՍ, 3/15 յունիս, երեկոյ. կիրակի.

«Մշակ»-ի Խմբագիր և Տփղիսի Պատուիրակ Պ. Արդար Յովհաննէսեանի նախաձեռնութեամբ, Տփղիսի Հայք երեկ հանդիսաւորութեամբ մը բացին, գնելու համար Պ. Գրիգոր Արծրունւոյ գեղեցիկ և մեծ քարավանսէրայը, կամ խանը, վեց հարիւր հազար (600,000) րուպլի փոխարէն, և զայն Ներսէս Կաթողիկոսին նուիրելու համար»։

Ծնօթ. — Քարավանսէրայն, որոյ վրայ կը խօսուի այս հեռագրոյ մէջ, Տփղիսի գեղեցկագոյն շէնքերէն մին է, որոյ վրայ մեր Թղթակիցն աւելի մանրամասնութեամբ կը խօսի իր երկրորդ նամակին մէջ, զոր այս աւուր թերթով կը հրատարակենք։ Պ. Գրիգոր Արծրունւոյ նիւթական անձուկ վիճակը կը պարտաւորէր զնա վաճառել այս հոյակապ շէնք։ Քամաննոյի ընկերութիւնը 400,000 րուպլ առաջարկած էր։ Այժմ կ'երևի թէ Տփղիսի Հայք 600,000 րուպլի փոխարէն կը գնեն Ներսէս Կաթողիկոսին նուիրելով՝ այդ շէնքն ազգային նպատակի մը յատկացնելու համար։ 600,000 րուպլ կ'ընէ իբր 70,000 օսմ. ոսկի։ Արդարև իշխանավայել նուէր։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն անցեալ շաբաթ առանձին մատոյց Բարձ. Մեծ Եպարքոսին, Երուսաղէմայ պարտուց խնդրոյն համար յատուկ պատգամաւորութեան մը միջոցաւ մատուցանելի գիրն։ Նորին բարձրութիւնը բարեհաճեր է գոհացուցիչ պատասխաններ տալ։

Ղալաթիոյ Նորընտիր Թաղական Խորհուրդն, որ կոչուածոց մնացականն թաղային մնակին պահանջքն ստանալու պայմանաւ յանձն առած էր առաջարկեալ պաշտօնը, տեսնելով որ չգործադրուիր այս պայմանը՝ խմբովին հրաժարեր է։

Գեր. Տ. Սիմոն Սրբազանի և Արժ. Տ. Միքայել Աւագքահանայի Կրօնական Ժողովական ընտրութեան պատճառաւ՝ վանօրէից Խորհրդոյ անդամոց թիւը նուազած ըլլալով՝ Խորհրդոյն Միացեալ անդամք առաջարկած են Քաղաքական Ժողովոյ՝ նոցա տեղ ուրիշներն ընտրել։

Նարլը-գափուի Թաղական առժամանեայ Խորհրդոյ կողմանէ շնորհակալութեամբ կը հրատարակուի, թէ Մեծ. Մ. Նշան էֆէնտի Շահպազ, որ ազգասիրութեամբ ու կրօնասիրութեամբ հանրածանօթ է, և որոյ առատ նուէրներն Թաղին Ս. Եկեղեցին ու երկսեռ վարժարանը միշտ կը վայելեն, այս օրերս ալ եկեղեցւոյ բազում կողմանց նորոգութիւնն ըրած է յօժարակամ, որ անհրաժեշտ պէտք եղած էր։

Ներքին գործոց նախարար Վսեմ. Լուտֆի փաշա, երեք օր յառաջ Օրթագիւղ երթալով՝ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր փոխադարձ այցելութիւն տուաւ։

Ղալաթիոյ վարժարանի աշակերտներէն Երուանդ Օտապաշեան անուն 17 տարեկան պատանի մը, անցեալ ուրբաթ, Գումգափու, ծաղկի հիւանդութեամբ կնքեց մահկանացուն։ Սորա աշակերտակիցք յուղարկաւոր գացին, ծաղկեայ պսակ մը նուիրելով ի նշան իրենց վշտին և սիրոյն, և դամբանականներ խօսեցան Գումգափուի Մայր եկեղեցւոյ բակին մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Միւլքիէմայիէի ատեանին տեսուչ՝ ճարտարապետ Վասիլաքի էֆէնտի Նանգօ Նուփենտէս էֆէնտիի որդուն։ —

Օգոստափառ Սուլթանն առաջին աստիճանի Մէճիտիէ պատուանշանն ընծայեց՝ Քարբերդի Նորընտիր կուսակալ Համի Հասան պէյի։

Ծննդեան տարեդարձի գիշերը, Զալթալճայի մէջ ալ լուսաւորութիւն եղեր է։ Քաղաքին երեւելիք, ամեն ազգաց կրօնական պետք և ուսանողք կառավարութեան պաշտօնատունն երթալով՝ բարեմաղթեր են։

Նաւակայից տեսչութիւնը, որ Նաւահանգստի վերատեսչութեան ենթարկեալ էր, Պոլսոյ քաղաքապետութեան պաշտօնատունը փոխադրեցաւ։

Թարիգ լրոյ կը ծանուցանէ, թէ Պոլսոյ դեսպանք պիտի գումարին Արտաքին գործոց Նախարարին նախագահութեամբ, Սերպիոյ և Պուլղարիոյ խնդրոյն համար։

Սուլթանիյէ վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի առաջիկայ հինգշաբթի։

Կայսերական պալատան նախկին մխառապահ Մուսթաֆա փաշա՝ Մէքք ու խոխ, և 138 զօրք Նէճտէն ուղևորեցան։

Թէհրանի Օ. Մ. դեսպան Ֆախրի պէյ հինգշաբթի ճամբայ ելեր է մայրաքաղաքս գալու համար։

Պուլղարաց Էքզարքն՝ որ Պրուսա էր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ երէկ, Տէմիթօքայի կառավարիչ Ճօրճի փաշայի հետ։

Բերայի ոստիկանութեան Նախորդ վերատեսուչ Պաքրի փաշա անցեալ հինգշաբթի ամուսնացեր է վաճառականի մը դստեր հետ։

Ծննդեան տարեդարձի գիշերը Իզմիրի մէջ ալ հանդէս ու լուսաւորութիւն եղեր, և հիւպատոսարանք ալ մասնակցեր են։

Զինուորական պաշտօնատունէն կը ծանուցուի, թէ հանգստեան թոշակաւ պաշտօնավարութենէ դադարեալ զինուորականաց 540ը միայն ցարդ ներկայացեր են՝ յառաջապէս կարգեալ յանձնաժողովին, և 300ի չափ անձինք դեռ երեւան ելած չեն. և թէ՝ յանձնաժողովն այսուհետև ամիսն անգամ մը պիտի գումարի, և չներկայացողներուն թոշակն առժամանակեայ կերպիւ չպիտի վճարուի, մինչև որ ներկայանան և վաւերացնել տան իրենց Պէրաթը։

Մայրաքաղաքիս սեղանաւորներէն Պ. Թէոտոր Մավրոգորդատօ՝ որ Ղօլօսէն Եէնիճէհիր երկաթուղոյ շինութեան գործն ստանձնած է, Աթէնքէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Թարիգ կը ծանուցանէ այսօր, թէ գաղթականութեանց վերատեսչութեան մնացեալ գանձապահն 72,000 ղր. անցուցեր է իր վրայ, և հետևաբար որոշուեր է քննութեան ենթարկել յիշեալ մնակին բոլոր հաշիւները։ Գանձապահին դատաստանն սկսեր է՝ Պոլսոյ քաղաքապետութեան վարչական ժողովոյ մէջ։

Կրետէի Վագըֆի տասանորդի տուրքին ջնջման առթիւ, հետևեալ մանրամասնութիւնները կը գրեն առ Մօնիթէօռ։ Անցեալ հինգշաբթի առաւօտ, կուսակալ Ֆօթիատէս փաշայ դատաւական ընդհանուր ժողովը գումարելով, կառավարական սա հեռագիրն հաղորդեց։

«Նախարարաց Խորհրդոյ առաջարկութեամբ, մայիս 29 ամսաթիւ կայսերական հրամանագրով որոշուած է որ Վագըֆի տասանորդի տուրքն այսուհետև Կրետէի կեդրոնական մնակին յանձնուի, և իւրաքանչիւր տարւոյ ելմտացոյցին մէջ երևի ուրիշ եկամուտներու նման։ Տարեկան 1500 ոսկի յատկացեալ է կղզւոյն Էվգաֆի պաշտօնատան։ Եթէ այս գումարն անբաւական գայ նոյն պիտոյից, որոց յատկացեալ է, կայսերական կառավարութիւնք պիտի ամբողջացնէ զայն։ Այս նկատմամբ հարկ եղած հրամանները տրուած են արդէն Ելմտական և Էվգաֆի նախարարութեանց»։

Այնճարծի մէջ խնդրոյն այս յաջող ելքը տարածուեցաւ և հեռագիրն հաղորդեց զայն ամեն կողմ։ Նոյն օրը Պաչաս-Նաքիրի մէջ գումարեալ դժգոհներու խումբն ինքնին ցրուեցաւ և ընդհանուր ժողովն վերսկսաւ իր աշխատութիւնները»։

Պուլղարիոյ իշխանն որ երկու ամսէ հետէ կ'ուղևորէր, Սօֆիա վերադառնալուն, նախ և առաջ այցելութիւն տուեր է Տէկլին Զանքոֆի, գոհունակութիւն յայտնելով թէ Պուլկար կառավարութեան խաղաղութեան մէկ նշանն է որ իր բոլոր ուղևորութեան ժամանակ, եւրոպական ոչ մէկ թերթի մէջ Պուլկարիոյ վրայ յօդուած չէ գտեր։ Երեսփոխանական ընտրութիւնք անցեալ կիրակի կատարուելով, 15 թուրք երեսփոխանք միայն գրեթէ միաձայնութեամբ ընտրուեր են։ Մնացեալ ընտրութիւնք պիտի կատարուէին երէկ։ Էսքի-Ճումայի և Լօմ-Բալանկայի մէջ ընտրողք քանի մը բանգի հարուած փոխանակեր են միմեանց։

Վարօ, Նէկրոբոնտ և Մունձօրալ յոյն երեսելի սեղանաւորք Աթէնքի մէջ Ընկերութիւն մը կազմած էին Լաւրիոն մետաղաբերաց վրայ գործ ընելու համար։ Ասոնց գործակատարք մեծ քանակութեամբ արժէթուղթ գնելով Պանքը տը Քօնսթանթինոբլ դրամատան մէջ ի պահեստ դնելէ և վարչութեան հրաժարեալ անդամոց տեղ իրենք անցնելէ յետոյ, յանձնեն ի բաժնեթղթեր գնած էին այնքան մեծ քանակութեամբ որ հրապարակին վրայ չէր գտնուէր։ Առաջին տարեգլխի հաշիւները փակուելուն առնուր գանձեցին տոկոսերութիւնք որ մէկ միլիոն ֆրանքի կը հասնէր։ Բայց երկրորդ տարեգլխուն, գործն իմացուելով, դատական իշխանութիւնք ընդունելին բայց այս գործողութեանց վրայ, որք այնքան վնասաբեր կը լինին փոքր դրամատերաց։ Առաջին քննութենէ մը յետոյ, հարցաքննիչ դատաւորն, հակառակ ընդհանուր դատախազին կարծեաց յանձնարարեց ոստիկանութեան որ առժամեայ կերպիւ ձերբակալէ ամբաստանեալները։ Իւ կառավարութիւնն, ըստ օրինի, յիշեալ երկու տարակուսեալ դրամատերաց միջամտելով, ամբաստանելոց ձերբակալման վճիռն հաստատեց։ Հետևաբար բարձր դատարանն այդ երեք սեղանաւորք ոստիկանութեան պաշտօնատունը տարուեցան։ Բայց ոստիկանութեան պետին երաշխաւորութեամբ արտօնութիւն ստացան որ գիշերն իրենց տան մէջ անցընեն։ Այս խնդիրն Յունաստանի մէջ ընդհանուր խռովութեան առարկայ եղած է և կ'երևի թէ դատն հետաքրքրական պիտի լինի։

Էվգաֆի նախարարութիւնը վերջերս որոշեց որ, մինչև Վագըֆի կալուածոց վարչութեան համար վերջնական և հաստատուն օրէնք մը հաստատուի, իւրաքանչիւր գաւառի մէջ այդ կալուածներն առժամեայ կերպիւ կառավարեն Իւլէմաներէ կամ բարձրաստիճան մահմետական երեք անդամէ բաղկացեալ յանձնախումբք։ Ասոնց պիտի նախագահեն Միւֆթիներն, և Վագըֆի պաշտօնատարք անդամակցելու իրաւունք պիտի ունենան։ Այս օրերս յիշեալ նախարարութիւնն այդ անդամոց ընտրութեան վերաբերեալ հրահանգներ պատրաստելով, գաւառները զրկեց։ Նոյնպէս տնօրինութիւններ բրաւ Վագըֆի կալուածոց նորոգութեան մասին։ Մինչև ցարդ Վագըֆի գաւառական պաշտօնատարք և Միւթէվէլլիք արտօնութիւն ունէին առանց կեդր. իշխանութենէ հրաման ստանալու, մինչև 2,000 ղշի նորոգութիւններ ընել։ Այս արտօնութիւնն առնուած է անոնց ձեռքէն։ Մինչև 5,000 ղշ ծախսել ներելի է, բայց կուսակալին հրամանաւ. եթէ 5,000 ղշն անցնի, կուսակալը Պոլիս դիմելու է։ Այսպէս պիտի ըլլայ նաև Վագըֆի կալուածոց համար. երբ նորոգութեան ծախքը 5,000 ղշն անցնի, Էվգաֆի նախարարութենէն հրաման խնդրել հարկ է։

Ներքին գործոց Նախարարութիւնն ալ շրջաբերականաւ պատուիրեց գաւառական իշխանութեանց, որպէս զի այսուհետև քաղաքային դատաստաններու մէջ, գաւառական վարչութեանց կողմէ կառավարական պաշտօնատարաց համար տրուած դատավճիռք, ո՛չ թէ գործադիր դատարանաց (Իճրա Տէֆթէրի) միջոցաւ գործադրուին, այլ ոստիկանութեան ձեռամբ։ Յիշեալ գործադիր իշխանութիւնն այսուհետև միմիայն Նիզամիյէ կոչուած դատարանաց վճիռները գործադրելու իրաւունք պիտի ունենայ։

Իտալացի երկրաչափ մը կ'ըսէ Սիմանթոլ, Կարինէն անցած ատեն, մաքսատունէն վար դրուեր են անոր երկրաչափական և այլ գրքերն, առարկելով որ պէտք է քննուին և թարգմանուին, տեսնելու համար թէ հասարակաց բարուց վնասող բան մը կպարունակե՞ն։ Խեղճ երկրաչափն շատ ջանացեր է համոզել թէ իր արհեստին վերաբերեալ գրքեր են ասոնք, մինչև իսկ դիտել տուեր է թէ ինք կառավարական պաշտօնեայ մ'է։ Բայց մաքսատունէն պատասխաներ են թէ գրքերը կասկածելի ապրանքներ են, և եթէ թարգմանիչ մը չգտնուի, մինչև ի Պոլիս պիտի զրկուին։ Իտալացին հարկադրուեր է խոնարհիլ այդ մարդկան տգիտութեան առջև, որ Լօկարիթմի ցուցակները հռովմէական տետրակ մը կը կարծէին։

Տէտէեան էֆէնտիի խնդրանօք, ընդհանուր դատախազն յանձնաժողովոյ մը քննութեան ենթարկած է այն նամակը որ հանգուցեալ տիկին Անժէլիգի դրասեղանին վրայ գտնուած էր, Նորա անձնասպանութեան օրն։ Յանձնաժողովոյ անդամք են Պ. Պ. Տիբրէ և Քալավասի, որք պիտի ճշդեն թէ այդ նամակն իսկ տիկին Անժէլիքի գրի՞չն է թէ ո՛չ։

Անցեալ օր ծանուցինք թէ Բերայի դատարանին առջև ի մօտոյ դատ մը պիտի սկսի, Կալաթայէն ի Շիշլի թրամվէյի գծին շինութեան վերաբերեալ։ Տեղական լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ յիշեալ ընկերութեան վարչութիւնն ինքզինքը պատասխանատու չհամարեր եղած գողութեան։ Մանր կալուածներ կան եղեր վարչութեան հրաժարեալ Նախագահին դէմ և դատը անոր դէմ միայն պիտի բացուի։

Դիւանագիտական ախմբոց մէջ լուր կայ թէ, կ'ըսէ Էբօքբէս, Պիզմարք իշխանն առաջարկեր է որ Աւստրիա և Ռուսիա միջամտեն սերպօ-պուլկարական խնդրոյն։ Կը մնայ գիտնալ թէ Բ. Դուռն առարկութիւն մը պիտի ունենա՞յ այս կարգադրութեան նկատմամբ, որ դժբախտաբար աշխատութիւն մը կը բառնայ իր վրայէն, և կրնայ, հաւանականաբար, առաւել կամ նուազ ազդեցութեան մրցումներ գոհացուցիչ ելքի մը յանգեցնել։

Մայրաքաղաքիս Հրաժարեալ Հոլանտական դեսպանին պիտի յաջորդէ Հոլանտայի արտաքին գործոց պաշտօնատան նախկին դիւանապետ Պ. Վան Թէյլս։

Բիւսթէմ փաշա, որոյ Պրուսայէն վերադարձն ծանուցինք, ծանրապէս հիւանդ լինելուն պատճառաւ թուլացեր է իր վերադարձն, և այժմ Լիպքէնճիկի պանդոկը կը բնակի։

Քաղաքապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ Պէյլէրպէյի շրջակայ մարգագետիններն արածող դուարաց մէջ ծագած հիւանդութեան առաջքն առնելու համար կազմեալ յանձնաժողովն, քննելով հիւանդութեան ծանրութիւնն որոյ զոհ գնացեր են քանի մը օրուան մէջ բազմաթիւ դուարք, առողջապահական գիծ մը սահմաններ է, ուրկէ անդին անցնիլ արգիլեալ է հիւանդ կենդանեաց և հաղորդակցութիւնք դադրած են։ Այս միջոցը լաւ արդիւնք յառաջ կը բերէ։

Նուպար փաշա Տօնկոլայի կառավարչին գրեր է սպիտակ դրօշակաւ պատուիրակներ զրկել յէլ Օպէյտ Մեհտիին բանակատեղը, գերի բռնուած աւստրիացի կաթոլիկ միսիոնարաց ազատման համար բանակցելու։

Սուլթան Ահմէտի կողմը կրետացի Ահմէտ անուն դերձակն ինքզինքն սպաններ է, անձնական գործոց պատճառաւ յուսահատեալ։

Մինչև լրագրոյս մամուլը դրուած ժամուն, Հալէպի և Ուրֆայի գործակալութեանց կողմէ ո՛ և է քաղաքական հեռագիր չստացանք։

Աչիլ Պարկօսի արագընթացն ուղևորեց օրը Վեհ. Սուլթանին Ներկա-

(*) — Որոյ վրայ խօսեր էինք մեր շաբաթ աւուր յօդուածին մէջ։ Ծ. Խ.

յութեան, սրարշաւութեան փորձեր կատարեց Եըլտըզի մեծ ճամբուն վրայ: Երկու արագընթաց հեծեալներ կոչուած էին հետը մրցելու համար: Իբր 200 մետր երկայնութեամբ զառիվեր ճամբայ մը ցոյց տրուեցաւ անոնց՝ ընթանալու համար: Հեծեալներն երեք քառորդ ժամ անընդհատ այդ ճամբուն շուրջը բոլորելէ յետոյ, ընչասպառ կանգ առին: Իսկ Գարիկօսի, զոր հրաւամբ շոգեշարժամարդ կը կոչեն, կ՚ընթանար դեռ, և ինն անգամ ալ ճամբուն շրջանը կատարելէ յետոյ, Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ միայն կանգ առաւ: Ն. Վեհափառութիւնն յոյժ գոհ մնալով այս փորձէն, դարձեալ ծանրագին ընծայ մը տուաւ:

Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Ճէրիտէ Հավատիս իւր շաբաթ աւուր թուով հրատարակած է հանգուցեալ Ապտ-իւլ Մէճիտ կայսեր հրովարտակին պատճէնն, զոր Ն. Վեհափառութիւն ուղղած էր այն ատենուան Մեծ Եպարքոսին և Նախարարաց, մեր արդի վեհապետին ծնունդը ծանուցանելու համար: Այս պաշտօնագիրն 1258 շէվալ 17 թուականը կը կրէ: Անոր մէջ պատուիրուած է որ եօթն օր շարունակ հնգական թնդանօթ արձակուին, և Նախարարաց, բարձրաստիճան պաշտօնատարաց, ինչպէս նաև Մամուրաց բնակարանք լուսազարդուին: Յիշեալ հրովարտակին մէջ նորածին կայսրորդւոյն «Սուլթան» մականուանին՝ Նորին վեհափառութեան աշխարհավարական բարձր տաղանդին և չքնաղ բարեմասնութեանց համար յաջող նախագուշակութիւն մը կհամարուի:

Տարակոյս չկայ թէ, կըսէ Էքսբրէս, Հապէշստանի կառավարութիւնք կրնայ օգտակար դաշնակից մը ըլլալ Թուրքիոյ, և Յովհաննէս Թագաւորին զօրքերն զորս Եգիպտոսի օգնութեան դրկել որոշուած է, ամենամեծ ծառայութիւն կրնան մատուցանել եգիպտական բանակին: Գալով Հապէշ զօրաց բարեկամական զգացմանց և Օսմանի ապստամբաց դէմ ցոյց տալիք քաջութեան, ո՛չ միայն ապահովութիւն կայ այդ մասին այլ և գործնական ապացոյց:

Կազէթ Տիրյօմազիր, Ռուսիոյ վճարուելիք պատերազմական հակին վրայ խօսելով, կը կարծէ թէ Թուրքիոյ համար այս անել ճամբէն ազատելու լաւագոյն միջոցն է պնդել որ Պալքանեան փոքր պետութեանց կողմէ վճարելի տրոց խնդիրը կարգադրուի. յայտնի է թէ այս տէրութիւնք իրենց հողերն ընդարձակած են Պեռլինի դաշնագրին համաձայն, որ սակայն լռութիւն պահած է պատերազմական հարկին վրայ: Տէրութիւնք տրամադրութիւն ցոյց կու տային, կըսէ յիշեալ թերթն, այն թուականին երբ Գ. Վայֆրէ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին հետ բանակցելով, համաձայնութեան մը գլխաւոր արդիւնքն, այն է Ռուսիոյ ընդդիմութիւնը վերցուցած էր. Այսօր հաւանական չէ որ այս խնդրոյն ելքը գտուի, ուրիշ բան է եթէ Ռուսիա յարուցանէ խնդիրը: Այս պատահականութիւնն, որչափ ալ անհաւանական թուի, խնդրոյն գործնական լուծման միակ եղանակն է: Իրաւ է թէ Ռուսիա առիւծի բաժինը պիտի առնու, այսինքն պատերազմական պարտուց տեղ պիտի առնու Պուլկարիոյ հարկը, բայց Թուրքիա ևս անհուն առաւելութիւն մը պիտի ունենայ. բժշկուիլ այնպիսի վէրքէ մը որ թեթև կերևի այժմ, բայց կրնայ սաստկանալ և առաջին առթիւ ամենախոր հետևանքներն ունենալ: Բոսնայի, Յունաստանի, Սերպիոյ և Գարատաղի հարկերն անուանական բան մը ըլլալէ պիտի դադրին և պիտի գանձուին: Արևմտեարք մեծ սխալ մը գործած պիտի ըլլան, եթէ չյօժարին այսպիսի գործողութեան մը որ առերևոյթս միայն ծանր է:

Երուսաղէմէն կգրեն առ մեզ, մայիս 1 թուով:

«Աթէնքի լրագիրք կշարունակեն տակաւին պարսաւել Երուսաղէմի Յունաց Ս. Պատրիարքը. կըսուի նաև թէ նոյն իսկ տեղւոյս յոյն միաբանք են յիշեալ լրագրաց պարսաւոր յօդուածներ դրկողները: Կը պատմուի թէ վերջին օրերս տեղւոյս յունաց ճեմարանի (ի Խաչավանք) տեսուչ և Ղ դասատու Ս. Սարկաւագ Ֆոթիոս, այս անուն յօդուած մը կարդալէն յետոյ, լրագիր ի ձեռին դասարան մտնէ և ի լուր բոլոր աշակերտաց այն յօդուածը կը կարդայ, կը գովաբանէ յօդուածագիրը և ինք ևս կը պախարակէ Ս. Պատրիարքի ընթացքն ու գործերը: Նորա այդ գործողութեան լուր Պատրիարքարան հասնելով, քննիչք կու ղարկուին, որք եղելութիւնը ստուգելով, արդիւնքը կը հաղորդեն Ս. Պատրիարքին. ասոր վրայ իսկոյն ճեմարանը կը գոցուի, որով և աշակերտք ցիրուցան տուն կը ղրկուին: Կըսուի թէ Աթէնք գրուեցաւ օրինաւոր դասատուներ բերել տալու համար, և մինչև նոցա գալուստը, մինչև աշուն դպրոցը գոց պիտի մնայ:

«Ամսոյս 12ին, Անգլիոյ Թագուհւոյն ծննդեան տարեդարձի պատճառաւ, թէ Անգլիոյ, և թէ օտար տէրութեանց և տեղական կառավարութեան դրօշակները բոլոր օրը պարզուած էին. նոյն օրը առաւօտեան ժամը 11 (ըստ եւրոպացւոց) բոլոր հիւպատոսք համազգեստիւք այցելութեան գացին Անգլիոյ հիւպատոսարանը.—

«Վիէննայի վերջին լրագիրք Մարիա Աննա թագուհւոյն մահուան գոյժը կը պարունակէին. այս պատճառաւ աւստրիական դրօշակը երեք օր կէս պարզուեցաւ ինչպէս սովոր է. Ֆրանչիսկեան միաբանութիւնը ամսոյս 15ին Ս. Յարութեան տաճարին մէջ հոգւոյ հանգստեան պաշտօն կատարեց, որոյ ներկայ էր տեղւոյն Աւստրո-Հունգարական հիւպատոսը հանդերձ պաշտօնէիւք»

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 4 Յունիս

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ....դհկ.		—
Պորսային գոցուելէն վերջը	«	—
Երէկ Պէրայի մէջ		8 36
Առաւօտուն բացուեցաւ	«	8 36½
Բարձրագոյն գին	«	8 36½
Նուազագոյն	«	8 36½
Կէս օրին	«	8 36½
Փոխառութիւն 1863	Ֆր.	56
» 1865	«	50 50
» 1869	«	45
» 1873	«	40
Գօն տիւ Թրէզօր	Անգլ. լիրա	16 50
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	43
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	372

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգ. ոսկի	3 30
Քրէտի Ժէնէրալ	Օսմ. լիրա	7 18
Պանք տը Բօնս. (գուբ. կոր.)		6 32
Սօս. Շանժէ վալ	Օսմ. լիրա	3 30
Թրամուէյ	« «	290
Ինիֆիէ Եգիպտական		67 2½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		66 25
Գիշերը գործ չեղաւ		—
Այս առտու բացուեցաւ		66 23½
Կէս օրին նոյն գին		66 32½

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի	ղրշ.	100—
20 Ֆրանքնոց	«	87 35
Անգլ. ոսկի	«	110 7
Ռուբլի	«	51 10
Իմբերիալ		90 4
Ռուսական թղթադրամ	«	8 98
Թալէր	«	—
Ֆիօրին	«	9 5
Մէճ. արծ. (տարբ.)	«	108 8
Հինգնոց	«	102 30
Մէթալիք	«	100 10
Պէշլիկ	«	780 —
Թղթադրամ	«	—— —
Վեցնոց	«	102 36

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն 14 Յունիս ժամ 3 վ. 15 երեկոյ

Անգ. Քօնսօլիտէ գոցուեցաւ			99⅞
Օսմ.	«	բացուեցաւ	8 7/16
«	«	գոցուեցաւ	8⅛
Օսմ. փոխառութիւն		1865	10¼
«	«	1869	9⅛
«	«	1871	66¼
«	«	1872	16
«	«	1873	8⅛
Փոխառ. 1877			78¾
Պանք Օթօման			15¾
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)			90⅛
Եգիպտ. միացեալ (ինիֆիէ)			60⅜
« առանձն. (բրիվիլէժիէ)			86¼
Տայրա Սանիէ			59½
Դոմանիալ (փոխառ. Ռօթշիլտ)			83¾
Հունգ. պարտաթուղթ 1877			103¼
Փոխանակ. Բարիզի վրայ			—

Վիէննա 14 Յունիս ժ 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ	122 10
Օսմ. Երկաթուղի	20

Բարիզ 14 Յունիս ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4½ %	բաց	108 10
« « 3 %	բաց	79 25
Օսմ. Քօնս. բացուեցաւ		8 20
« « գոցուեցաւ քրն. կտ.		8 22½
Օսմ. փոխառութիւն 1863		—
« « 1865		52
« « 1869		47
« « 1873		41
Օսմ. Երկաթուղի		42 25
Օսմ. Ռէժիի բաժնեթուղթք		342 50
Պանք Օթօման		649 37½
Քրէտի Լիօնէ		566 25
» Ֆօնսիէ		1335
Ճանապարհն Լիոնի (կուբ. կոր.)		1226 25
Սուէզի ջրանցք		2045
Ռուսական 5% 1877ի		98 ¼
Իտալական Ռանթ		97 12½
Արեւ. Ռում. (Ռիւմ. Օրիան.)		—
Եգիպտական միաց. գոց		304 37½
Սպանիական (արտաքին)		61 ¼
Բրիօրիթէ Թիւրք		— —
5% Հելլենական		360
Փոխ. Լոնտրայի վրայ		25 21

(ՔՆՆԵԼ ՉՈՐՐՈՐԴ ԷՋԸ)

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԿՈՎԿԱՍ

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

—o—

Թիֆլիզ, 22 մայիսի

Ապր. 26ին, գեղեցիկ առաւօտ մը, երբ կ՚արթննամ, առաջին անձն զոր կ՚տեսնեմ, իմ դրացին, մի զինուորական է. այնքան մեր երեւակայութիւնը աշխատցուցած են, որ կը կարծենք թէ Ռուսիոյ մէջ իւրաքանչիւր քայլափոխին մի լրտես կանգնած է. պահ մը ես ալ երկիւղ ունեցայ եւ այն հանգամանքը գոյացաւ թէ՝ դրացի զինուորականս «Կովկաս» հիւրանոցի հիւրերն հսկելու պաշտօնն ունի. քիչ մը վերջ անցագիրս պահանջեցին եւ կասկածս կարծես ստուգութեան փոխուեցաւ: Ժամը եւրոպական 10ին մեկնելով հիւրանոցէն կը մտնեմ Գ. Արծրունու խանը: Ընդարձակ շէնք մի որ գրաւած է Թիֆլիզի ամենէն լաւագոյն փողոցի ընտիր մասը. շինութեան ոճը բոլորովին տարբեր է Պոլսոյ մեր խաներէ: Թատրոն, պարտէզ, կալէրիաներ, խանութներ կը կազմեն խանի ամբողջութիւնը. «Մշակ»ի խմբագրատունը գրաւած է մի քանի սենեակներն: Առաւօտուն դեռ ոչ ոք կայ խմբագրատունը եւ ծառայի մը առաջնորդութեամբ կը գնամ Գ. Արծրունու տունը, դարձեալ այդ խանին մէջ: Սրահէ մը պարտէզի մը միջէն կանցնինք եւ կը մտնենք մի փոքր բայց սիրուն եւ գեղեցիկ շէնքի մէջ. Գ. Արծրունի բացակայ է եւ տիկինը զիս կ՚ընդունի, եւ մի քիչ չարութիւն գործածելով չեմ ուզեր ինքզինքս յայտնել: Առաջին խօսակցութիւններս Խորէն Արքեպիսկոպոսի եւ Նորատունկեան էֆէնտիի վրայ է.— Գիտէ՞ք զա՞ն վաղը, կը հարցնէ.— բայց, ո՛չ.— ո՞չ:— Զարմացում, ապշութիւն Տիկնոջ երեսին վրայ: Ոչ ինչ գիտեն, ոչ պատուիրակաց եւ ոչ Մակար Սրբազանի պատուիրակ ընտրուելն:—Ինչ եւ է, Թիֆլիզ տակաւին կոյր է այս լրոց մասին. ուրեմն ընծայ ունիմ իրենց: Մի քառորդ ժամ խօսակցութենէ վերջ կը ծանօթացնեմ ինքզինքս եւ Տիկինը բոլորովին կերպարանափոխ եղած կը տեսակցինք այնպէս ինչպէս կը տեսակցին հին բարեկամներ: Հարկ կ՚ըլլայ երթալ խմբագրատուն: Գ. Արծրունու բնակարանը շատ սիրուն է, մի քանի ընդարձակ սրահներ, անգղիական կահ, կանաչ շրջուած սենեակ, հիանալի տեսարան մը պարտէզին վրայ. այն տեղէն է որ «Մշակ»ի խմբագիրը իւր ներշնչումներն կունենայ: Տիկնոջ հետ մտանք խմբագրատուն, ուր երկու գեղեցիկ սենեակներ, լի գրքերով, գորգերով, փառաւոր գրասեղաններով օժտեալ են խմբագրապետին եւ աշխատակցաց: Այժմ «Մշակ» շաբաթ երկու անգամ կը հրատարակուի, խմբագրին անձնական դժուարակնձիռ խնդրոց համար: Տխրութիւն մը կը ծածանի ամբողջ խմբագրատան վրայ: Անհնար էր ինձ խորին յուզում մը չունենալ. երբ ներս մտայ այն սենեակներէն որ վրայ եղած են, տասն երեք տարիներէ ի վեր, հայ ժողովուրդի մտաւոր նոր եւ մեծ շարժման: Տակաւին շատ երիտասարդ՝ Գ. Արծրունի աւարտելով իւր ուսումն Հայդելպերկի համալսարանը, կուգար Վենետիկ, եւ մի պատուական վարդապետի, Հ. Իգնատիոս Կիւրեղեան, այժմ Մխիթարեան Աբբան, առաջնորդութեամբ կը յառաջ խօսէր հայ լեզուի մէջ: Կը վերադառնայ Թիֆլիզ, զօրավար Երեմիա Արծրունու զաւակ, հարուստ ընտանեաց անդամ, ուսեալ եւ կրթեալ, ինքն իւր առաջ ամենայն հեշտութեամբ բաց կը գտնէր կառավարչական ամենաբարձր պաշտօններն եւ սակայն խմբագիր ըլլալ կուզէ: Զօրավար Արծրունին կ՚զարմանայ, արդեօք խելագա՞ր է իւր զաւակը: Դժուար էր, եւ գուցէ այժմ ալ դժուար լինի երեւակայել, որ մի անձնաւորութիւն առ ոտն կոխէ ամէն անձնական առաւելութիւններ եւ խմբագրական ասպարիզին մէջ ուզէ ազգին ծառայել: Խեղճ զօրավարը, զաւակին կը խնդրէ որ իւր ժառանգը դէթ ռուսերէն հրատարակէ իւր թերթը: Զօրավարը գիտէ թէ՝ հայերէնը միայն գրաբառ է, եւ քանի որ իւր զաւկին համար գրաբառը անմատչելի է, ուրեմն պէտք է հայ հասարակութեան հետ խօսիլ այն լեզուով զոր նա կը հասկնայ, այսինքն ռուսերէն: Գրիգոր Արծրունի չանսար հայրական խրատուց եւ կը հրատարակէ «Մշակ»ը: Ի՜նչ տառապանքներ, ի՜նչ գաղտնութիւններ, եւ սակայն ի՜նչ յաղթանակ: Նոր եւ յանդուգն գաղափարներու քարոզում, հայ լեզուի տարածում, ժողովուրդի կենսական պիտոյքներն ուսումնասիրելու խնամք. այս է «Մշակ»ի գործունէութիւնը: Տասներեք տարիներու մէջ խոր արմատ ձգեց ժողովուրդի ամէն խաւերու մէջ. Նոր սերունդ մը զինքը պաշտեց եւ շատ աղջիկներ որք այսօր մայր են՝ կը խոստովանին թէ առանց «Մշակ»ի նոցա այժմ մի հայերէն բառ չէին կարող գիտնալ:— Եւ Թուրքիոյ Հայոց համար որքան համակրանաց իրաւունք չունի «Մշակ»: Նորա միջոցաւ, զիրար ճանչցան մեծ մասամբ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ Հայք. Նորա շրջիւ տապալուեցան շատ նախապաշարմանց պարիսպներ. ամէն ինչ որ բարւոք նպատակ մ՚ունէր Պոլսոյ մէջ, նա վստահ կը լինէր «Մշակ»ի աջակցութեանը եւ արդիւնաւոր կերպով կը փայլէր այդ աջակցութիւնը: Միայն «Մշակ» եղաւ որ 7-8 տարիներէ ի վեր Ներսէս Սրբազանի անունը խոր կերպով դամեց Ռուսիոյ Հայոց սրտերուն մէջ, եւ ասոր կատարելապէս համոզուեցայ իմ այս ճանապարհորդութեանս մէջ: Եւ անձամբ իսկ, անձամբ տեսակցելով, ինչպէս կարող էի անոնց սրտի տրոփման մտնել այն սենեակներն ուր եկած լցուած էին եօթը տարիներէ ի վեր զգացմանցս ամէն արտայայտութիւններն, ամէն մտածումներն, ամէն յոյսերս ու հաւատքներս. այդ պատերուն մէջ կը գտնէի եւ հաստատ զգացմանցս ամէն արձագանքներն, որոց անտարբեր չեն եղած Ռուսիոյ Հայք, ինչպէս տեսայ, այն սիրոյ եւ համակրանաց, զոր ցոյց տուին եւ կու տան ինձ, նկատելով զիս ոչ որպէս մի օտարական հայ, այլ իբր մի ընտանի անձ, մասնակից իրենց ամէն ցաւոցն, վշտացն ու խնդութեանց:—Ոչ ինչ այնքան դառն է, բաց են, քան ցաւոց օրերու մէջ ուրախութեանց աւուրց յիշատակներն: Մեծամեծութեան սուսերն կը ծածանի ամբողջ խմբագրատան վրայ, ամայութիւնը կը տիրէ, ամէն դէմքեր տխուր են. դառն կսկծութիւն մը եղած է «Մշակ»ի խմբագրապետին: Այն մեծ կայքը որ երբեմն մէկ միլիոն մանէթ կարժէր, այսօր 500,000 մանէթի գնող չէ կարող գտնել, որով Գ. Արծրունի կարէ ինք վճարել կայքին վրայ գոյացած պարտքերն եւ ապահովել իւր անձին համար հանգիստ եւ անկախ վիճակ մը որով կարող ըլլար նուիրել բոլոր իւր զօրութիւնը «Մշակ»ի: Կը մօտենայ յունիսի 20ը եւ ամէն ոք շուարած է: Ամբողջ Թիֆլիզ եւ Կովկաս ու Անդրկովկաս ցաւակից է Գ. Արծրունու, բայց առ ի՞նչ օգուտ մխիթարական արտայայտութիւններն երբ խնդիրն դրամի վրայ է:

Կէս օրին էր երբ Գ. Արծրունի խմբագրատուն մտաւ, իւր գրասեղանին վրայ նստած կը պատրաստէի «Մշակ»ի նիւթեր, ինձ հետ բերած էի Մակար Սրբազանի խրկուած թղթոց պատճէններն եւ զանազան նիւթեր, որք շաբաթ աւուր «Մշակ»ի համար պէտք էին պատրաստել: Հարկ չեղաւ երկար չարութիւն ընել Գ. Արծրունու հետ եւ անմիջապէս ծանօթացուցի ինքզինքս, երբ Տիկինը կ՚ըսէր, «երեւակայի՛ր, Գրիգոր, ո՞վ պիտի տեսնես»— Գ. Արծրունի կարճահասակ է եւ բաւական լայն, դէմքը խոշոր եւ խօսքին կերպով տպաւորութիւն ընող. ինքն յոյժ համակրելի, եւ առաջին անգամ տեսնելուդ կը սիրես. ուղղութիւն, անկեղծութիւն, ազնիւ եւ բարձր զգացումներ կը կարդաս Արծրունու աչքերուն մէջ:—Աւելորդ է ըսել որ մեր տեսակցութիւնը ի՛նչքան սիրալիր եղաւ: Աւելորդ է ըսել նաև թէ՝ մեր առաջին խօսակցութիւնն էր Խորէն Սրբազան, Նորատունկեան էֆէնտի, Պատրիարք, Մակար, եւ այլն: Երկու ժամ տեսակցութենէ եւ աշխատութենէ վերջ կը վերադառնանք Գ. Արծրունու տունը ժամը եւրոպական երեքին ճաշելու: Մի ժամու չափ եւս տեսակցելով եւ վայելելով Տիկնոջ եւ Գ. Արծրունւոյ ընկերակցութիւնը, կը մեկնիմ ման գալ Թիֆլիզի մէջ եւ ծանօթանալ:

Ա. ԱՐՓԱՐԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի

Մեր թղթակցէն

Վան, 22 Մայիս 1884

Ա. Տեղւոյս նորընտիր կուսակալը Համիտ փաշա, անցեալ հինգշաբթի օր քաղաքս հասաւ. զինք դիմաւորած էին քաղաքիս հայ և թուրք բոլոր պաշտօնատարք, ինչպէս և տեղւոյս առաջնորդ. Տեղապահ, Տէր. Պօղոս եպիսկոպոս:

Շաբթուս լսեցաւ թէ Համօ հռչակաւոր փիրա աւազակապետը, որ երկար ատենէ ի վեր երեսը ծածկած էր, մինչև իսկ խօսք կար կրօնաւոր ըլլալուն՝ նորէն սկսեր է իւր չարագործութիւնք: Սիփան լերան ստորոտը գտնուած երկու գիւղ բոլորովին կողոպտուած են:

Բ. Առեւտրական հրապարակը միշտ հանդարտ է, և արմտեաց գինը տաբողայման կերպիւ կարգած է: Ցորենի չափը որ 45-50 օխա կը կշռէ՝ 15 դրուշ անուանական գին մ՚ունի, բայց գնող չգտնուիր. սոյն համեմատութեամբ ինկած են նաև ուրիշ արմտեաց գիներն: Այլ ևս դժուար է որ գիւղացին ապրի իւր սեպհական հողի վրայ. ինչ օգուտ ունին իւր ցորենի լեցուած ամբարներ, երբ նորա իւր դրամական պէտքեր չեն կրնար հոգալ. մինչդեռ ցեց ու որդն կ՚ապականեն այդ արմտեաց շեղջակոյտերն: Կանխիկ ստակ ձեռք բերել այժմ ամենէն դժուար խնդիրն է եղած. ուստի գոհ կը լինի տեղւոյս խանութպանը 10-20 դրուշ կանխիկ առուտուրէն, քան 100 դրուշի ապառիկ վաճառումէ:

Ուրեմն գիւղացին իւր տուրք, բազմապատկուած պարտքերը դրամով վճարելու անկարող՝ ծայրայեղութեանց մէկին կը դիմէ յաճախ. կամ թողուլ փախչիլ, և կամ իր կալուածներ ոչինչ գնով մը ծախել և միակ ապաւէնն ալ կորսնցունել: Վերջին տարիներս հրապարակի վրայ աճուրդի հանուեցան շատ տուներ և ուրիշ կալուածներ երեք անգամ աւելի կոտրած գիներով. 100-150 լիրանոց այգիներ՝ 50 լիրայի անուանական գին մ՚ունեցան, մինչդեռ 50 լիրայի միայն շինութեան փայտ կրնար հանուիլ այդպիսի այգիէ մը:

Մէկ կողմ թողլով այն ամէն աշխատութիւնք, զորս անխոնջ տաժանմամբ կը տանի գիւղացին իւր ամբողջ ընտանիքով, մէկ կողմ թողլով հերկելու, ցանելու, արաւօտապէս հաւաքելու բոլոր ծախքերը՝ երկրագործը շատ տեղեր, ամէն գլուխ 6-7 դրուշ կու տայ մ՚այն հասկաքաղ բանւորին, մինչդեռ յետոյ ամէն 15 դրուշի պիտի ծախէ, քանի մը շաբաթ գործերը թողլով քաղաքս սպասելէ յետոյ: Վերյիշեալ թուոց 7-8 դրուշի տարբերութիւնք իւր աշխատութեան, ծախուց անասնոց դարմանին, թէ իւր ժամանակի կորստեան և գործադրած հոգւոց դէմ պիտի գնէ երկրագործը՝ իւր ելմուտքը հաւասարակշռելու համար: Գիւղացին յուսահատ եղած է, մինչև իսկ ցորենի գնողը չուրախանար բնաւ այդպիսի աժանութեան մը վրայ, որ միայն ստակի բացակայութենէն առաջ կուգայ և ոչ թէ ցորենի առատութենէ:

Այսպէս ուրեմն ստակ չգտնելով, գիւղացին իւր միակ բերք չկրնար այս տեղ փոխանակել: Իսկ ցորենի արտաքսման ուղարկելը անթիւ դժուարութիւններ ունի, երկրին մէջ հասարակ խճուղի մ՚իսկ չգտնուելուն համար: Ցորենը տեղէս մինչև Տրապիզոն արտահանելու համար՝ իւրաքանչիւր խանթարին (180 օխա), միջին հաշւով, 180-200 դրուշ ծախք կը լինի, Տրապիզոնէն ի Կ. Պոլիս 60 դրուշ. ուրեմն ցորենը մինչև որ Պոլիս հասնի՝ 60-65 փարայի գին մը կունենայ ամէն օխա, մինչ տեղս 15-20 փարա է, ինչպէս որ չեմք կարծեր թէ գնող գտնուի այդ կողմեր: Անցեալ ամսոյ մէջ Իտալացի վաճառական մը տեղւոյս առևտրականներէն միայն գինով ցորենի տեսակներ և գիներ խնդրած էր, Հայաստանի ցորենոյ առևտրով զբաղելու համար:

Յարաբերութեանց այս արգելքներուն նայելով՝ բնական էր որ Հայաստանցի երկրագործը իւր այլ աւելի արդիւնաբերութեան պիտի տար, որ ատեն փոխադրութեան ծախքերէ կզատուէր և իւր ապրանք միշտ պատրաստ ստակի կրնար վերածուիլ: Սակայն գիւղացին իւր տան բաւականացող համեստ քանակութեամբ կաթնեղէնի համար միայն կը պահէ ոչխար. ինչո՞ւ, պատճառներ յայտնի են, օրինակ. գիւղացին չկրնար իւր հօտ գիւղէն հեռու՝ ազատ և ընդարձակ տարածութեամբ մարգագետիններ ուղարկել: Երկրագործութեան այս ճիւղը բոլորովին քրդաց ձեռքն է մնացեր, որոց տրամադրութեան տակն են ընդարձակ արօտավայրերը ուր բաւական խոտ այս տեղ քանի մը կանգուն բարձրանալէն յետոյ, հնձող չգտնուելով, կը փտի և սեւ հողի թանձր խաւեր կը կազմէ: Իսկ գիւղի չքաւորութեան պատճառաւ արմտեաց մշակութեան տրուած ըլլալով հայ երկրագործը բաւական մարգ չկրնար գտնել նոյն իսկ իւր փոքրաթիւ ղուարին համար:

Իւրաքանչիւր գարուն քիւրտերը կը գնեն հայ գիւղացիներէն նոցա բոլոր մէկ տարեկան ծնած գառները (որք հօխլու կը կոչուին տեղական բարբառով) Այդ գառներու գինը ըլլի սովորաբար 10-15 դրշ, զորս քիւրտերը աշտարար տարիի մը չափ ամենէն ճոխ մարգագետնոց մէջ արածեցնելէն յետոյ, քաղաքը կը բերեն կամ Հալէպէն եկող ոչխարի վաճառականաց կը ծախեն կամ 80 կամ 100 դրշով իւրաքանչիւր ոչխարը: Ահա այս պատճառաւ է որ մեր երկրի ստակը գրեթէ բոլորը քրդաց ձեռք կը գտնուի:

Այսու ամենայնիւ մեր համոզումն է թէ՝ այն պայմանաց մէջ իսկ յորում կը գտնուի վանեցին, արդիւնաբերութիւնք դարձեալ կարող է գիւղացւոյ տնտեսական վիճակը բարւոքել և այդ մասին ալ գործադրելի եղանակներ կան: Յատկապէս անասնաբուծութեան ուշադրութիւն ընող ընկերակցութիւնք ամենէն գլխաւոր և ապահով միջոցներ են այդ ճիւղի արդիւնաբերութեան. սակայն հայ գիւղացին թէ հողագործ և թէ անասնապահ է միանգամայն, այսպէս իւր ուժ բաժանելով ոչ մէկի մէջ կը յաջողի, և ոչ մի իւր արտերու մէջ զբաղած տան ընկեր ձգած ոչխարները կրնան անհետանալ և կամ ոչխարաց պահպանութիւն բռնած տան այս կողմ չորանալը մը, յանկարծական փտանք մը իւր բոլոր արտեր կոչնչացունէ. Տնտեսագիտութեան ամենագլխաւոր սկզբունքը, աշխատութեան բաժանումը, մեր մէջ մուտ գտնելէ տակաւին շատ հեռի է:

Դիտելի կէտ մ՚ալ սա է թէ երկրագործը որ ընդհանրապէս տանը ձգին գործի կը ձեռնարկէ, շատ անգամ իւր ապրանք-դուար կարաւանելէ յետոյ, ոչ կամք ոչ միջոց և ոչ ալ ուժ կ՚ունենայ տեղական գաւառաց բողոքելու համար: Պատճառ՝ ինքը օրինաց նախնական անտեղեկութիւններէ, դատական յեղումի վարմունքներէ զուրկ ի զինեն չպիտի կարենայ իւր դատ առաջ քշել. և սովորական է որ դատաստանական քննութիւնք ամիսներով կ՚երկարաձգին շատ խնդիրներու մէջ, այն ատեն երկրագործ գիւղացին սարսափով կը տեսնէ ժամանակի և դատական ծախուց մասին բռած կորուստները, և յուսահատելով շուտ մը այլ ևս ոչխար ունենալ և կը դառնայ իւր արօրին:

Երբ անասնաբուծական յատուկ ընկերակցութիւնք լինին, մանաւանդ եթէ քաղաքացի և գիւղացի խառն խումբեր կազմուին, ալ աւելորդ կը լինի ապացուցանել թէ հօտի պահպանք չառնելէ զատ՝ դատ վարելու պէտքը տեսնուած ատեն՝ ընկերներէն մին կարող կը լինի իւր բոլոր ուշադրութիւնն ու ժամանակը իր դատին նուիրել կամ եթէ դատական շատ մը ծախքեր իսկ պատահին այդ ծախքերէն իւրաքանչիւրին բիչ բեռ պիտի ինկայ:

Բայց ի՞նչ պէտք է անել, երբ Հայոց համար, եթէ կայ ամենադժուարին գործ մը, այդ ալ հասարակական գործունէութիւնն է. առաջին անգամ այս չարիքի դարման լուսաւորեալ Եւրոպայի մօտիկ ազգաց՞նք պիտի տանինք, դա բառ մեզ խորհուրդ կը տայ մ՚է: Ցաւելով կը տեսնենք թէ տակաւին հայ դրամատէրք խուլ արձագանք մ՚իսկ չտուին Վիէննայի քանի մը հայ վաճառականաց ձայնին, որք հայ թերթերու միջոցաւ գիւղերն հրաւիրեցին Բագուայ նաւթի շահագործական ընկերութիւն մը կազմելու, և այդ միջոցաւ օտար մրցման մ՚առաջքը առնելու որ գուցէ այժմ բոլորովին յաղթահարած է հայոց նախանձով մը մէջ, ինչպէս է Բագու: Գ.

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Առաջին կարգի վաճառատուն մը, որոյ արտադրութիւնք կարեւոր գործոց նիւթ կրնան ըլլալ ի Թուրքիա, կը փափագի ներկայացուցիչ մը ունենալ Կ. Պոլսոյ մէջ. Առաւել վերաբերեալ ծանօթութիւն ստանալու համար, դիմել Կոլոժա, Բարաքեօյ, Խաներն Աժամիի գործակատարութեան ի Տէյիրմէն խան:

ժամանակ, դժնդակ կլիմայի մը տակ, խեղճ ծերունի մը Բոլոնիոյ ամայի ուղիներէն միայն ելքը պահած, սառնաշունչ հովին առջեւ, հազիւ իւր մերկութիւնը ծածկող ցնցոտի մը վրան ունենալով:

մայեր էր, և իմ նստած մէջքեղին [illegible] Նը հայելով զիս կամաց կամաց մինչև [illegible] գեղանին իմացեր էր: Իսկ մաւթին մէջ [illegible] ծառուղիան կարծանս՝ ղանդակատան [illegible] գաղափարին հաղորդակից էր: Ասանց այլ [illegible] Ներս տարածութեան՝ սաւ [illegible]

Նոյն մէջ կը մնար քանի որ կ՚ուզէր: Այսպիսի գեղեցիկ առիթ մը չէի կրնար փախցնել. խելքս խառնաղնե առի և ամենայն զօրութեամբ դայլն հարուածել սկսայ: Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցուց [illegible], և սաստել ա-

քան կղկղացեր լասքններէն և յունարէն մը, և քան ֆրանսացի գեղեցկամանց անուշահոտութիւնները, ծեփ[illegible] ներն ու ստասաստանութիւնները:

Որովհետև բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մտայ, երկու

ճակ նշմարած էի [illegible] թիւն ընելու [illegible] թացին մէջ ըլլալ, կամ դ[illegible] կրնայ ըլլալ, եթէ ունենալ, կ՚ըսէր [illegible] չը նշմարեցի [illegible] ինչ ընդհանուր ժամանակ միայն [illegible] յետոյ, անչնինք [illegible] Դաղաշեան:

[illegible] երբ անհամեմատ չար [illegible] բորբոքած և հայրենի [illegible] բոլորութիւն, և ի գիր — [illegible]):

(Շարունակելի)

Ցուլիս 11 Դեկ— [illegible] դարձակ (Բ. Դասու). — Հայերէն

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Աղտոտած չեռանցներու համար

Ահաւասիկ խնայողական միջոց մը. — Երբ ձեռնոց մը աղտոտի, նդհանրապէս զայն մէկդի կը նետենք իբր անգործածելի բան. սակայն ատեն մ'եւս կրնայ գործածուիլ հետեւեալ եղանակաւ մաքրելով: Առ 1000 կրամ կաթ և լուծէ մէջը 5 կրամ բորնաթ նատրոնի (կարպօնաթ տը սուտ) և յաճխով մը ձեռնոցդ սրբէ: Երկրորդ կերպ մը. — Առ փոխիցած աճառ, 250 կրամ ծորեւ ի աւշակ (ամօնիաք) 10 կրամ ժավէլի ջուր. 155 կրամ հասարակ ջուր, խառնէ ամէնը և փանէլայի կտոր մը թաթխելով սրբէ, ձեռնոցը մինչև որ մաքրուի:

ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ

ԱՂՔԱՏԱՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԽԱՍԳԻՒՂԻ

1883 Յունուար 1էն մինչեւ վերջը Դեկտեմբերի

ԳԱՐՏԻ

Դրամական նպաստ ազգատաց	5332 10
Հացագին	2345 30
Դեղագին	705 —
Ջանազան ծախք	711 05
Բաժնեգնոց համար հաւաքչին	395 30
Յաւելեալ շահ	5553 25
	15043 10

ՊԱՀԱՆՋԷ

Գանձանակներէ	2567 20
Դրամական և նիւթական նուէրներէ	8404 —
Նուիրատուներէ	250 —
Սկրաւթիւններէ	48 10
Պանիներէ	836 25
Դրամական շահ (մէթալիքէ գոյացած)	54 15
Բաժնեկիններէ	2545 —
Խասգիւղի կէս տան վարձքէ	337 20
	15043 10

ՎԻՃԱԿ

ԳՐՏԻ

Ապահովութեան արկղը դրուած դրամ % 9 տոկոսով	3478 —
Ջանազաններէ	500 —
Մուրհակ մը (վնցամնեայ պայմանաժամաւ)	80 —
Պատրաստ դրամ	526 10
Խասգիւղի կէս տան արժէքը	7277 10
	11861 20

ՊԱՀԱՆՋԷ

Հացագործ Բանայօթ	269 20
Նախորդ մատակարարութենէն յաւելեալ	6038 10
Ներկայ	5553 25
	11861 20

Վասն ճշդութեան հաւույս կ'ստորագրեմք

Ի գիմաց Խնամակալութեան

Գանձապահ — Հանրապետ

Մ. Մուշեղեան — Գ. Յ. Խնկըեան

Ատենադպիր — Ատենապետ

Լեւոն Հաճեան — Ս. Ս. Պէրպէրեան

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷԼԻ ԽԱՍՍԱՅԻ

Շ. ՀԱՆԷ

Մաթպաախ ամիրէ իչուն եւվիյէ ալրմաճոգ լաճմին պէհէր գըյէի ճէ. տխտի տէօրթ զուրուշ օթուզ փարաէ խալիպի եօհաէսխտէ օլուպ, զտրարը զաթիխի իշպու հազիրանը բուլմըխ տօզտզընճը ճիմաա իրթեսի կիւնի վիրիլէճէկիւտէն' թէնցիլ կէ ֆիա ինժէկէ թալիպ օլանլէրին եէվմի մզկիւրտէ խաղինէի խասսայի չաճանէտէ պուլունմալէրի իլան օլունուր: 1—3

300 հազիրան 2

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻԴՆԷՀԻ ԴԻՄ

ՈՒԼԻԸՆՍ

Ծովային ապահովագրութիւն: — Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան Պ. Ժ. Վ. Ուիլթալ, Եօրկիատխս խան, Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան, թ. 15.

ԲԺԻՇԿ ՏԻԳՐԱՆ ՓԵՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԱՍՏՄԱՆ

(Պատկերազարդ և փայլեցնում հատոր մը)

Կը վաճառուի Պոլիս, Գավաֆեան գրատունը, Կալաթա Արշակ էֆէնտիի թըղթավաճառանոցը և Բերա Լոյենձ և Փայֆ գրատունը: Գին 35 գաճեկան:

ՃԱՇԱԿ

ԱՐԴԻ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ծաղկաքաղ յաւխարհիկ լեզուէ

Բ. Տպագրութիւն, ընդլայնեալ և նոր հատուածներով

Հանդերձ պատմական, կենսագրական, դիցաբանական և այլ ծանօթութեամբք

Աշխատասիրեաց Ա. ՊԻՊԼՈՒՃԵԱՆ

ՄԱՍՆ Ա.

Սոյն ընդարձակ հաւաքածոյքն, որ արդի Հայ Մատենագրութեան ամենէն նշանաւոր հեղինակաց գործերէն քաղուած է, ունի ընդարձակ յառաջաբան մը և կը պարունակէ բազմաթիւ ազգային հեղինակաց կենսագրութիւնք, գրական, պատմական, դիցաբանական և այլ պիտանի ծանօթութիւնք:

Սոյն աշխարհաբար հաւաքածոյն որ երկար ժամանակեայ աշխատութեանց արդիւնք է, խիստ օգտակար կերպով պիտի կարենայ գործածուիլ բոլոր հայ վարժարանաց մէջ ամէն նա գերու:

Նիւթոց ընտրութիւնն, առատութիւն ու զանազանութիւնն և ասփճաւարար գասաւորութիւնն սոյն քաղաքրքին ամենէն մեծ առաւելութիւնքն են, որք մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան հայ ուսանողին և երիտասարդին և ամէն հայ անհատի որ կը փափաքի գաղափար մ'առնուլ իւր ազգային արդի գրականութեան վրայ:

Ամբողջ գործն, որ 400 երեսներէ կը բաղկանայ, պիտի հրատարակուի երկու մասերու բաժանեալ:

Ա մասն հրատարակուեցաւ, որ կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառաց քով. Բերա Փափազեանի գրատունը, Պոլիս, Պահճէ գաբու, սուճի Պօղոս աղայի խանութը և Պ. Թօրոսեանի թղթավաճառատունը.

Կեդրոնատեղին է Ալոբեան խան, թիւ 14. Եւրոպական Դրատունը, հեղինակին քով:

Գինն է 5 ղրուշ արծաթ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

«Մոյտա» բազմահաչակ երկաթուղիները որ մինչեւ ցարդ 20 դահեկանի գնով ծախուեցաւ, ընթերցասէր հասարակութեան աւելի դիւրամատչելի լինելու համար, այս անգամ որոշուած է հատը 13 դահեկանի վաճառել:

Այս գեղեցիկ առիթէն օգուտ քաղել ցանկացողք պէտք է դիմեն ի Ղալաթիա.

Առ Մ. Տէօվլէթեան էֆէնտի, «Արեւելք»ի խմբագրատունը և գարձեալ Յ. Արշակ և Ե. Վրոյր էֆէնտիներու թղթավաճառանոցը: Իսկ ի Պոլիս Յ. Ջէնտիրճեան և Յ. Գավաֆեան էֆէնտիներու գրատունը և կամ Զ. Կ. Թօրոսեան էֆէնտիի թղթավաճառանոցը, Մաքսին կարգը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ ԵՒ Հ. ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր' դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան: Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ջամի փողոցի 26 թիւ Մթերանոցէն զատ' նոյնպէս Պ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւջիւքեան եղբարց» անուամբ դեղարան եւ Մթերանոց (տէբօզիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով ընտրուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին: Ասոնցմէ զատ ամեն տեսակ գործածուած զանազան տեսակ գինի, ձիթ ձկան իւղ, Նորվէկիոյ չօքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին: Եկած դեղագիրք խիստ ճարտար դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին: Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն:

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

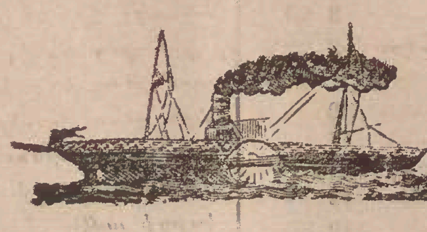

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՅԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1884 ՅՈՒՆԻՍ ԱՄՍՈՅ

(Բաց ի կիրակի օրերէն) Եւրոպական եզերքէն կամուրջ եկող շոգենաւոց երթեւեկութեան ժամերը

Ժ. Ղ.		Թ.
11	Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	34
11 35	Ենիքէօյ Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք (Արնաւուտքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
12	Բ. և Ա. Գավագ Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	32
12 50	Ենիքէօյ Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք (Արնաւուտքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	21
1 30	Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ուրբաթ օրերը Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք)	20
2 05	Ենիքէօյ Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի բաց ի ուրբաթ օրերէ)	28
2 45	Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Քիրէճպուրնու Թարապիա Ենիքէօյ Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք (Պէպէքէն մեկնող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	34
4 15	Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Ստենիա Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ. Այս շոգենաւը Ռամազանի երկրորդ օրէն սկսեալ ժամը 5ին պիտի մեկնի Ենիմահալլէէն.	32
6 15	Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքոզ Բաշապահճէ Ենիքէօյ Միրկէօն Գանլըճա Բ. և Ա. Հիսար Գանտիլլի Արնաւուտքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Օրթաքէօյ Քուզկունճուք Պէշիկթաշ Իսկիւտար	25
8 15	Ա. և Բ. Գավագ Ենիմահալլէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Միրկէօն Պալթալիման Բ. Հիսար Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ (ուրբաթ օրերը Ստենիա պիտի հանդիպի)	20
10 —	Մէղարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքոզ Ենիքէօյ Միրկէօն Բ. Հիսար Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	28

Արնաւուտքէօյէն կամուրջ եկող շոգենաւոց ժամերը

10 30	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	21
11	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	33
11 35	Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	28
12 10	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ Գապաթաշ	22
1	Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	33
1 30	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ Գապաթաշ	23
2 15	Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	19
3	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ	23
3 45	Պէպէք Արնաւուտքէօյ Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ Գապաթաշ	19
10 50	Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	19
11 10	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ	25

Ասիական եզերքէն կամուրջ եկող շոգենաւոց ժամերը

10 45	Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Քուզկունճուք Գապաթաշ	22
11 30	Պէյքոզ Բաշապահճէ Բ. Բաշամահալլէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի (Գանտիլլիի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	23
11 50	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Քուզկունճուք	25
1	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Քուզկունճուք	2
1 30	Պէյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքոզ Բաշապահճէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի (Գանտիլլիի Նաւամատոյցը Գանտիլլիէն մեկնող շոգենաւի հետ պիտի հաղորդակցի և ուրբաթ օրերը Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Քուզկունճուք Իսկիւտար)	17
2 30	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Քուզկունճուք Իսկիւտար (բացի ուրբաթէն)	33
3 30	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Քուզկունճուք Պէշիկթաշ	2
4 15	Պէյքոզ Բաշապահճէ Բ. Բաշամահալլէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Քուզկունճուք. Այս շոգենաւը Ռամազանի երկրորդ օրէն սկսեալ ժամը 5ին պիտի մեկնի Ենիմահալլէէն.	22
8 45	Պէյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքոզ Բաշապահճէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Քուզկունճուք Իսկիւտար (ուրբաթ օրերը Բ. Բաշամահալլէ)	21
10 25	Գանտիլլիէն ուղղակի կամուրջ	23

(Բաց ի կիրակի օրերէն) կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

1	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Արնաւուտքէօյ Բ. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	34
1 30	Գապաթաշ Իսկիւտար Պէշիկթաշ Քուզկունճուք Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտիլլի Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճա Միրկէօն Ենիքէօյ Բաշապահճէ Պէյքոզ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	25
2 30	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք Բ. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	32
5 —	Գապաթաշ Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք Բ. Հիսար Պալթալիման Էմիրկեան Ստենիա Ենիքէօյ Պէյքոզ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ և Գավագներ	20
6 45	Իսկիւտար Պէշիկթաշ Քուզկունճուք Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտիլլի Բ. Հիսար Գանլըճա Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ	21
8 15	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Արնաւուտքէօյ Պէպէք Բ. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու	28
9 45	Հիսար Պալթալիման Միրկէօն Ստենիա Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	32
10 30	Բ. Հիսար Պալթալիման Միրկէօն Ստենիա Ենիքէօյ Թարապիա Քիրէճպուրնու Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	17
11 10	Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ Մէղարպուրնու Ենիմահալլէ	20
11 30	Պէպէք Բ. Հիսար Պալթալիման Միրկէօն Ստենիա Ենիքէօյ	25

Կամուրջէն Արնաւուտքէօյ երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

10 30	Ուղղակի Պէպէք	22
12 30	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ	33
1	Ուղղակի Պէպէք	23
1 45	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ	19
2 30	Ուղղակի Պէպէք	23
3 15	Ուղղակի Պէպէք	19
9 50	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք Բ. Հիսար (Վանիքէօյ եկող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
10 25	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք	25
11 5	Գապաթաշ Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	21
11 45	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք	28
12 —	Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ	25

Կամուրջէն Ասիական եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

11 20	Իսկիւտար Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլըճա Պէյքոզ Ենիքէօյ	21
12 25	Ուղղակի Գանտիլլի	2
12 45	Իսկիւտար Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլըճա Ենիքէօյ (բաց ի ուրբաթ օրերէ)	28
1 55	Ուղղակի Գանտիլլի (բացի ուրբաթ օրերէ)	33
2 45	Իսկիւտար Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Բաշապահճէ Պէյքոզ (ուրբաթ օրերը Բ. Բաշամահալլէ)	25
2 55	Ուղղակի Գանտիլլի	
9 25	Գապաթաշ Պէշիկթաշ Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլի (Գավագներ գացող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	23
10 15	Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Ինճիրքէօյ Բաշապահճէ Պէյքոզ Թարապիա Մէղարպուրնու Գավագներ	34
10 40	Պէշիկթաշ Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլիէն Բ. Հիսար (Գանտիլլի Նաւամատոյցը Պէյքոզի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	33
11 10	Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Բ. Բաշամահալլէ Բաշապահճէսի Պէյքոզ	28
11 40	Գապաթաշ Քուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ	21

Ամեն ուրբաթ շոգենաւ մը կամուրջէն ժամը 3 45ին մեկնելով Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչեշմէ Արնաւուտքէօյ Պէպէք Բ. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէյիւքտէրէ և Մէղարպուրնու պիտի հանդիպի և անտի ժամը 5.30ին մեկնելով և կրկին նաւամատոյցները հանդիպելով պիտի իջնէ ի կամուրջ:

Ամեն ուրբաթ սոյնպէս ժամը 11.15ին շոգենաւ մը Ենիմահալլէէն կամուրջ պիտի իջնէ Մէղարպուրնու Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Միրկէօն Բ. Հիսար Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ և Պէշիկթաշ հանդիպելով [illegible]

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԷՆ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԷՆ ԿԱՄՈՒՐՋ		ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ	
11 —	6 20 Պէշիկ.	11 25	7 15
11 45	7 15	12 — Գզկնճ	8 15
12 30	8 10 Պէշիկ.	12 45	9 — Պէշիկ.
1 —	9 —	1 15	9 30
1 30	9 45	1 50	10 — Պէշիկ.
2 —	10 — Պէշիկ.	2 20	10 25 Գզկնճ
2 30	10 30	2 55	10 45
3 10	10 40	3 30	11 5
3 45	11 5	4 — Պէշիկ.	11 25
4 30	11 25	4 45	11 50
5 5 Պէշիկ.	11 45 Գզկնճ*	5 30	12 5
5 45	12 5	6 — Պէշիկ.	12 5 Գզկնճ*

(* Այս շոգենաւները Հարեմ տանիրաւն պիտի երթեւեկեն)

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԷՆ ԿԱՄՈՒՐՋ		ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ	
11 45	— —	11 10	— —
12 —	7 15	11 55	7 15
12 45	8 10 Պէշիկ.	12 40	8 15
1 30	8 40	1 25	8 50 Պէշիկ.
2 15	9 25	2 10	9 20
3 —	9 50	2 55	10 — Պէշիկ.
3 45 Պէշիկ.	10 30	3 30	10 35
4 20	11 —	4 10 Պէշիկ.	11 5
5 10 Պէշիկ.	11 25 Պէշիկ.	4 55	11 35
5 45	12 5	5 40	12 5
6 20 Պէշիկ.	— —	6 15 Պէշիկ.	— —

ՀԱՐԷՄ ԽՕՒԼԼԷՍԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԷՆ

- 2 — Հարէմէն Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 4 Հարէմէն Սալաճագ
- 10 45 Հարէմէն
- 1 45 Կամուրջէն Հարէմ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 3 45 Կամուրջէն Հարէմ
- 10 30 Կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԷԼԷ

ԵՒ

ԳԱԲԱԹԱՇԻ ՄԻՋԵՒ

ԿԱՌԱՓԱՐՁ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ

ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

- 2 45 Իսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
- 4 — Իսկիւտարէն Սիրքէճի
- 10 — Իսկիւտարէն Սիրքէճի
- 11 15 Իսկիւտարէն Գապաթաշ
- 3 15 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
- 4 45 Սիրքէճիէն Գապաթաշ
- 10 45 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
- 11 30 Գապաթաշէն Իսկիւտար

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԱՑ

Գալաթա — Քարաքէօյ Թոփհանէ փողոց թիւ 59

Ծէնէր պէյ տը Պէյ օղլու

Մելքոն էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներ, որ ընտիր են, խաշիլ' շավրական, լաւ և ընտրագոյն (մարթինիքա). շաքար' Մարսիլիոյ և Թրէստէի. այլ և այլ տեսակ ըմպելիներէ զատ, Ֆրանսական բուժօրէ. Սփիրի թարմ և ընտիր իւղ. Նաբոլիի մաքարոն. Ճէնովայի և Նաբոլիի քէհրիչէ. պրինձ' Միլանոյէ և Բիզօն ցուքիա և սիսեռն' եփուն և խիստ հավ մեկ. անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ աւազոյն ալիւր. օսլայ (նիշասթա) և աւարոթ. Ֆանտիոյ և Ռոյալըքի ընտիր ամառ. Լոնտոնի և Մարսիլիոյ քոյա. Ամերիկայի քարիւղ (կազ). Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիտ). քօնեաք և այլ օգի իր ըմպելիք. տասա. Թարմ ըսթիքօզ և սարտին. Ավալըքի ընտիր ձէթ. Թարխանա և պուլկուր. մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամէն տեսակ ներքին լաւագոյնն այն պիտանի բաները, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս:

Ամէն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս:

Գիները խիստ չափաւոր են: ԱՐՑՈՒԻ 2 ՈՑ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԴԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական ժողովրդեան «Փարիզեան տպագրութիւն» ժամանակէ մ'ի վեր սպառած լինելով' այս անգամ նորոգ զգալի պակասն լեցնելու առաջադրութեամբ հրատարակուած է «Հայկական գեղագրութիւն» յորում կամփոփուին գործածական և գարգարուն ամենատեսակ գրեր նաեւ ֆրանսերէն զանազան տեսակ գրեր' իրրեւ կարեւոր յաւելուած:

Հոկաւոր թղթին աղնուութեան և վիմագրութեան մաքուր առաւած մեծ խոսամ' խիստ աժան գնով կը վաճառուի 5 ղրշի:

Կը գտնուի մասնաւորապէս Աբրահամ և Գավաֆեան գրատուններն

ԳԱՐՆԱՆ ՄԻ ԱՍՈՒՊ

ՆՈՐԱՎԷՊ

Գրեց. Օր. Մ***

Զմիւռնիա, Տպագրութիւն Մ. Մամուրեան. Կը գտնուի Պոլսոյ հայ գրավաճառաց քով:

ՈՒՂԵՑՈՒՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Գրեց

Պէյէտ Չէլէպեան

Կը ծախուի Յ. Ջէնտիրճեան գրատուն Մահմուտ փաշա թիւ 239.

Գին 10 դահեկան

Կը գտնուի նաև Բերա Վայսի գրատունը:

ԾԱՂԻԿ

ԱՐԴԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Աշխատասիրեաց

ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ի պէտս վարժարանաց

Այս գասագիրքս' աշխարհիկ լեզուի ընտրելագոյն հեղինակներու ամենէն գեղեցիկ հատուածները ի. բենց պարունակած բոլոր քերականական, գրագիտական, դիցաբանական, պատմական, աշխարհագրական և այլ գիտելիքներովը աշակերտաց բացատրելով' մեկ հատիկ գիրքն միջոց է հայ լեզուն և գրականութիւնը ուսումնարանի դրանէն բոլոր կարգաց ուսուցանելու և աղնուելու ազգային մանկութեան միտքը սարտերով զրաղեցնող ստոր տեսակ անօգուտ և տգիտիչ գրութենէն:

Բոլոր կարգի գասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս նոր գործին վրայ:

Գին 8 ղրշ

Կեդրոնատեղին Աբրահեան և Գավաֆեան գրատունները:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԽՕՏՈՐ ՄԱԼՕՑ

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

ՎԷՊ ԲՏՈՒԳՐՈՒԱԾ ԵՒ ՀՐԱՀԱՆԳԻՉ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ՀԵՄԵՐԱՆ . Ի ԱՆՍԱՅԻ

Թարգմանութիւն Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն և ամէն Հայ գրավաճառաց քով. նոյն և Պահչէ գաբու Հավաֆեան Պօղոս և Ցակոբ աղաներուն խանութները. Գին 7 ½ ղրուշ:

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաև.

Սէրէֆն Ինչպէս կը ենթաղուի գրչ.	6
Կոյրեր Մոյրոյ Խելոյ, 2 հտ.	12
Ամուսնութեան Փորձը	6
Մոլեկանք	7 ½
Ցեղերէ Լոյսն	7 ½

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թրքերէն լեզուի

ԱՆԻ ՕՃԱՎ

Երկասիրեաց Թովմաս Թերզեան

Ա. ԵՒ Բ. ՄԱՍԵՐ

Երկրորդ տպագրութիւն, ընդարձակ յաւելուածովք բայից վրայ.

Ա. Հատորը 6 ½ ղր. և Բ. Հատորը 8 ½ ղր.

ՏՕՐԵՐՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Թարգմանեալ ֆրանսերէնէ ի հայ

Ն. Փափազեան

Ներկայ թարգմանութիւնը Պէռլինի քաղաքնում և տնտեսագէտ Պ. Օլիֆանթի աշխատասիրութիւնը լինելով, բազմապատիկ տպագրութեամբ հրատարակուած է, և Եւրոպիոյ մէջ ընդհանուր ընդունելութեան արժանացած ըլլալով նախակրթական վարժատանց մէջ առ հասարակ կը գործածուի իրրեւ գասագիրք: Գրքոյկս վարժատան աղոց լաւ և յարմար գասագիրք մ'ըլլալով գիւրագին արժէք մը որոշուեցաւ.

Ի գին 100 փարա.

Կը ծախուի Զագմագճըլար, Գավաֆեան Թովսեփեան գրատուն մէջ:

ԱԲՐԱՀԱՄ ՄԱՅՐԻԿՈՍԵԱՆ

ՄԻՒՄ ՓԼՍԱԿԻ ԽՄԼԱ

Գրեց Կոյլեանցը

Օսմանեան լեզուին ուղղագրութիւնը դիւրին եղանակաւ մը սորվելու համար պատրաստուած է սոյն գասագիրքը: Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով ի գին 3 գահեկան:

Արտօնատէր, Ս. ՏԷՄԱՃԵԱՆ

[illegible]